

Plan Operacyjny cz. II – Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta Łaziska Górne

Spis treści

1. Wstęp	3
2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami	4
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	6
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	8
4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.....	8
4.1.1. Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2024.....	8
4.1.2. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030.....	9
4.1.3. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014-2017	10
4.1.4. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020	11
4.1.5. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020	11
4.1.6. Strategia Sprawne Państwo 2020.....	11
4.1.7. Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko 2020.....	11
4.1.8. Strategia Europa 2020	11
4.1.9. Strategia dla Rozwoju Polski Południowej w obszarze województwa małopolskiego i śląskiego do roku 2020	12
4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu	12
4.2.1. Strategia rozwoju województwa śląskiego „ŚLĄSKIE 2020+”	12
4.2.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa śląskiego.....	12
4.2.3. Strategia rozwoju kultury w województwie śląskim na lata 2006-2020.....	14
4.2.4. Wojewódzki program opieki nad zabytkami w województwie śląskim na lata 2014-2017..	15
4.2.5. Zintegrowana Strategia rozwoju dla obszaru funkcjonalnego powiatu mikołowskiego na lata 2014-2020	17
4.2.6. Podstrategia promocji obszaru funkcjonalnego powiatu mikołowskiego	17
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego (relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy)	18
5.1. Strategia rozwoju gminy.....	18
5.2. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego	18
5.3. Gminny program opieki nad zabytkami	18
5.4. Lokalny Program Rewitalizacji.....	18
5.5. Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego	19
6. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy.....	20
6.1. Zarys historii obszaru gminy.....	20
6.2. Krajobraz kulturowy	20
6.3. Zabytki nieruchomości.....	22
Zostały zawarte w Gminnej Ewidencji Zabytków w podrozdziale 6.7.....	22

6.4.	Zabytki ruchome.....	22
6.5.	Zabytki archeologiczne	22
6.6.	Zabytki objęte prawnymi formami ochrony.....	25
	Podstawową formą ochrony zabytków jest wpis do rejestru.	25
6.7.	Zabytki w gminnej ewidencji zabytków.....	26
6.8.	Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy.....	28
6.8.1.	Obiekty wpisane do rejestru zabytków województwa śląskiego	28
7.	Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń	32
8.	Programowanie rozwoju opieki nad zabytkami	43
8.1.	Priorytety programu opieki	43
8.2.	Kierunki działań programu opieki.....	44
9.	Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami	47
10.	Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami	49
11.	Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków	52
12.	Spis tabel	55
	Załącznik nr 1 Projekt pisma do WKZ	56
	Załącznik nr 2 . Projekt uchwały przyjmującej GPOnZ.....	57

1. Wstęp

Ochrona i Opieka nad Zabytkami to przede wszystkim obowiązek konstytucyjny i ustawowy, ale też okazja do stworzenia płaszczyzny współpracy partnerów: samorządu lokalnego, samorządu regionalnego, administracji państwowej - Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, właścicieli i użytkowników zabytków, na rzecz projektów kulturalnych finansowanych z funduszy publicznych (w tym strukturalnych) oraz prywatnych w celu podniesienia atrakcyjności i konkurencyjności miejsc. Trwałą formą tej współpracy jest Gminny Program Opieki nad Zabytkami (dalej zwany GPOnZ), służący wszystkim partnerom w aktywnym zarządzaniu zasobem stanowiącym dziedzictwo kulturowe gminy.

GPOnZ jest opracowany w celu określenia kierunków podejmowanych działań i zadań, niezbędnych do sprawowania należytej opieki nad zabytkami na terenie gminy w okresie czterech lat od wejścia w życie uchwały rady gminy przyjmującej program. Ma on też na celu poprawę stanu zachowania środowiska kulturowego gminy. Dla realizacji tego celu, program określa między innymi zasady dotyczące finansowania i organizacji działań ochronnych wobec środowiska kulturowego.

2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Celem zadania realizowanego w okresie marzec – maj 2016 jest opracowanie projektu dokumentu „Gminny Program Opieki nad Zabytkami”, zgodnie z art. 87 Ustawy o Ochronie Zabytków i Opieki nad Zabytkami z 23 lipca 2003 roku, nakładającej na samorządy obowiązek sporządzania czteroletnich programów. Realizacja prac nad dokumentem prowadzona była w ramach prac nad „Podstrategią kształtowania przestrzeni publicznej (w tym rewitalizacji obszarów zdegradowanych i działania na rzecz rozwoju przestrzeni publicznych służących wzmocnieniu lokalnych więzi społecznych oraz opieki nad zabytkami) na lata 2016-2025 wraz z Planem Operacyjnym”.

Przygotowanie niniejszego programu nastąpiło po przeprowadzeniu badania ankietowego w gminach, analizie istniejących strategicznych dokumentów i lokalnych programów, analizie zastanej ewidencji zabytków, oraz dotychczasowych doświadczeń, dobrych praktyk polskich i międzynarodowych.

Ustawowy obowiązek opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego nakładają na samorząd gminny dwa akty prawne:

- Ustawa o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 r.¹ w art. 7 ust. 1, wśród zadań własnych gminy jako jednostki samorządu terytorialnego najniższego szczebla wymienia sprawę z zakresu kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r.².

Ustawa ta w art. 4 formułuje podstawowe obowiązki organów administracji publicznej w zakresie **ochrony** zabytków, mające na celu m.in.:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków,
- udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

W art. 5. Ustawa formułuje obowiązki w zakresie **opieki** nad zabytkiem sprawowanej przez jego właściciela lub posiadacza, która polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

¹ Tekst jednolity Dz.U. Nr 142 poz. 1591 z 2001 r. z późn. zm.

² Dz. U. Nr 163, poz. 1568, z późniejszymi zmianami oraz Dz. U. z 2010 r. Nr 97, poz. 804 z późn. zm.

Program opieki nad zabytkami na lata 2016-2020 jest dokumentem prawa miejscowego.

Powstanie i sporządzanie niniejszego dokumentu wynika z zapisów artykułów 16, 18, 21-22 oraz 84 – 88 wspomnianej wyżej ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Program dotyczy zagadnień opieki nad zabytkami na obszarach jednostek samorządu terytorialnego, powiatów oraz województw.

Art. 3 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, wprowadza następujące pojęcia związane z ochroną i opieką nad zabytkami:

- zabytek - nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
- zabytek nieruchomy - nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt 1;
- zabytek ruchomy - rzecz ruchomą, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt 1;
- zabytek archeologiczny - zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;
- historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny – przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;
- historyczny zespół budowlany - powiązaną przestrzennie grupę budynków wyodrębnioną ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;
- krajobraz kulturowy - przestrzeń historycznie ukształtowaną w wyniku działalności człowieka, zawierającą wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze;
- otoczenie - teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków, w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

Pomocne znaczenie w sprawowaniu opieki może mieć Ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu. Zakres, do którego się odnosi dotyczy wprowadzenia nowych narzędzi ochrony krajobrazu, a zwłaszcza kulturowego.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Obowiązujące uregulowania prawne, dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, zostały zawarte, oprócz omówionych powyżej podstaw opracowania GPOnZ w:

Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. 3 w artykułach:

- Art. 5: „Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”.
- Art. 6 ust. 1: „Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju oraz (...) udziela pomocy Polakom zamieszkałym za granicą w zachowaniu ich związków z narodowym dziedzictwem kulturalnym”.
- Art. 86: „Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa”.

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym⁴. Ustawa określa zasady kształtowania polityki przestrzennej przez jednostki samorządu terytorialnego i organy administracji rządowej oraz zakres i sposoby postępowania w sprawach przeznaczania terenów na określone cele oraz ustalania zasad ich zagospodarowania i zabudowy. Ustawa, mówi także, że w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, uwzględnia się wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane⁵. Ustawa normuje działalność obejmującą sprawy projektowania, budowy, utrzymania i rozbiórki obiektów budowlanych oraz określa zasady działania organów administracji publicznej w tych dziedzinach. Przepisy ustawy nie naruszają przepisów odrębnych, a w szczególności, między innymi o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami - w odniesieniu do obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska⁶, która mówi między innymi o tym, że ochrona środowiska polega na zachowaniu wartości kulturowych.

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody⁷, której przepisy określają między innymi kompetencje dotyczące wycinki i pielęgnacji drzew, na terenach objętych prawną ochroną konserwatorską.

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami⁸. W rozumieniu ustawy, celem publicznym jest między innymi: opieka nad nieruchomościami, stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Ustawa określa między innymi postępowanie wobec nieruchomości objętych prawną ochroną konserwatorską.

Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej⁹. Ustawa precyzuje, że działalność kulturalna polega na

³ Dz. U. nr 78 poz. 483, ze zm.

⁴ Dz. U. 2015 poz. 199.

⁵ Dz. U. 2013 poz. 1409, ze zm.

⁶ Dz. U. 2013 poz. 1232, ze zm.

⁷ Dz. U. 2013 poz. 627, ze zm.

⁸ Dz. U. 2015 poz. 782.

⁹ Dz. U. 2012 poz. 406, ze zm.

upowszechnianiu i ochronie kultury (art. 1 ust. 1). Mecenat nad działalnością kulturalną sprawuje państwo i polega on na wspieraniu i promocji twórczości, edukacji i oświaty kulturalnej, działań i inicjatyw kulturalnych oraz opieki nad zabytkami. (art. 1 ust. 2). Mecenat nad działalnością kulturalną sprawują też jednostki samorządu terytorialnego (art. 1 ust. 4). Art. 2 ustawy wymienia formy organizacyjne działalności kulturalnej, wśród których znajdują się obok teatrów, oper, operetek, filharmonii, orkiestr, kin, muzeów, bibliotek, domów kultury, ognisk artystycznych, galerii sztuki - ośrodki badań i dokumentacji w różnych dziedzinach kultury. Jednostki samorządu terytorialnego organizują działalność kulturalną, tworząc samorządowe instytucje kultury, dla których prowadzenie takiej działalności jest podstawowym celem statutowym. Prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego o charakterze obowiązkowym (art. 9 ust. 1, 2). Instytucje kultury, a zwłaszcza muzea, jednostki organizacyjne mające na celu opiekę nad zabytkami, ośrodki badań i dokumentacji, biura wystaw artystycznych, galerie i centra sztuki, Filmoteka Narodowa, biblioteki, domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby, ogniska artystyczne, domy pracy twórczej - prowadzą w szczególności działalność w zakresie upowszechniania kultury. Do podstawowych zadań tych instytucji należy między innymi sprawowanie opieki nad zabytkami.

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie¹⁰. W ramach ustawy, gminy mogą wspierać działalność kulturalną związaną z ochroną zabytków i tradycji prowadzoną przez organizacje pozarządowe (między innymi stowarzyszenia).

---

¹⁰ Dz. U. 2014 poz. 1118.

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

W rozdziale tym omówione zostają dokumenty programowe rządu, województwa i powiatu, mające wpływ na wybory kierunków lokalnej polityki opieki nad zabytkami. Wynikają one z dokumentów strategicznych wyższego rzędu, takich jak Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju (perspektywa 2030 roku) oraz Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 wraz z dziewięcioma zintegrowanymi strategiami, określające zasady prowadzenia polityki kraju na najbliższe lata.

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Sprawy dziedzictwa zostały ujęte w poniżej omówionych dokumentach programowych.

4.1.1. Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2024¹¹

Zawiera 11 programów operacyjnych, które precyzują, w jaki sposób strategia jest realizowana pod względem finansowania działalności kulturalnej ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego – tam też należy szukać inspiracji do finansowania zadań zdefiniowanych w toku prac nad GPONZ.

- 1) Program operacyjny „Promocja twórczości”,
- 2) Program operacyjny „Dziedzictwo kulturowe”,
- 3) Program operacyjny „Promocja czytelnictwa”,
- 4) Program operacyjny „Edukacja kulturalna i upowszechniania kultury”,
- 5) Program operacyjny „Obserwatorium kultury”,
- 6) Program operacyjny „Promocja kultury polskiej za granicą”,
- 7) Program operacyjny „Rozwój infrastruktury kultury i szkolnictwa artystycznego oraz wzrost efektywności zarządzania kulturą”,
- 8) Program operacyjny „Promesa Ministra Kultury”
- 9) Program operacyjny „Media z kulturą”,
- 10) Program operacyjny „Rozwój inicjatyw lokalnych”,
- 11) Program operacyjny „Znaki Czasu”.

Celem programu operacyjnego „Dziedzictwo kulturowe” jest intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym kompleksowa poprawa stanu zabytków oraz rozwój kolekcji muzealnych.

Cel nadrzędny programu operacyjnego ma być osiągnięty poprzez cele szczegółowe:

- 1) poprawę stanu zachowania zabytków;
- 2) zwiększenie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego (w tym także dziedzictwa archeologicznego);
- 3) kompleksową rewaloryzację zabytków i ich adaptację na cele inne niż kulturalne;
- 4) zwiększenie roli zabytków i muzealiów w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych;

¹¹ Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury, Warszawa 2005, w: <http://bip.mkidn.gov.pl/>.

5) poprawę warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji;

6) zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę oraz na wypadek sytuacji kryzysowych i konfliktu zbrojnego.

Realizacja programu odbywa się w ramach dwóch komplementarnych priorytetów:

Priorytet 1 „Rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych” – poprawa stanu zachowania zabytków, działania rewaloryzacyjne, konserwacyjne, modernizacyjne, adaptacja i ochrona obiektów zabytkowych, poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków, prace dokumentacyjne, działania mające na celu zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki, zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę.

Priorytet 2 programu „Rozwój i koncentracja kolekcji muzealnych” koncentruje się natomiast na zadaniach związanych z zakupami dzieł sztuki i kolekcji dla instytucji muzealnych, zakupami starodruków i archiwaliów, konserwacji i digitalizacji muzealiów, archiwów, starodruków, księgozbiorów oraz zbiorów filmowych, wspieraniu rozwoju pracowni konserwatorskich oraz nowych technik konserwacji zabytków ruchomych.

4.1.2. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030¹²

Dokument uwzględnia powiązania polityki przestrzennej z ochroną i opieką nad zabytkami oraz zalecenia odnoszące się do zachowania i wykorzystania dziedzictwa kulturowego Polski:

- 1) rewitalizacja historycznych i zabytkowych obiektów w celu wzmocnienia i wyeksponowania ich funkcji;
- 2) zabezpieczenie możliwości dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o zachowanie w dobrym stanie zasobów naturalnych, kulturowych i lokalnych walorów środowiska;
- 3) zachowanie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym najcenniejszych fragmentów przestrzeni przyrodniczej, w procesie trwałego rozwoju społeczno-gospodarczego – przy aktywnym udziale różnorodnych partnerów, w szczególności społeczności lokalnych;
- 4) rozpoznanie i zachowanie charakterystycznych krajobrazów przyrodniczych i historycznych oraz związanych z nimi elementów symbolicznych o charakterze dóbr materialnych lub stanowiących części niematerialną dziedzictwa kultury oraz rozwój współczesnych krajobrazów kulturowych;
- 5) wykorzystanie unikalnych zasobów krajobrazu kulturowego i budowanie specjalizacji terytorialnej w celu rozwoju lokalnych rynków pracy;
- 6) ochrona i wykorzystanie dla harmonijnego rozwoju obszarów wiejskich ich potencjału przyrodniczego, krajobrazowego i kulturowego;
- 7) dbałości o zabytki oraz dziedzictwo kulturowe, kultywowanie tradycji lokalnych, sprzyjające rozwojowi turystyki i wspomagające proces budowania/wzmacniania tożsamości kulturowej;

¹² Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2013 w:
http://www.mir.gov.pl/rozwój_regionalny/polityka_przestrzenna/kpzk/aktualnosci/documents/kpzk2013.pdf.

- 8) kompleksowe lokalne programy rewitalizacji powinny zapewniać poprawę stanu budynków mieszkalnych i budynków użyteczności publicznej, ochronę dziedzictwa kulturowego, zapewnienie wysokiej jakości przestrzeni publicznych, poprawę transportu publicznego, itp.
- 9) zintegrowana ochrona dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego;
- 10) prowadzenie aktywnej polityki konserwatorskiej i promocyjnej w stosunku do zasobów przyrodniczych, krajobrazowych i zabytkowych obiektów kultury, obejmującej określenie przestrzeni i obiektów poddanych ochronie lub wskazanych do ochrony, prowadzenie monitoringu zachowania zasobów; powstanie list krajobrazów i obiektów o unikatowych wartościach przyrodniczych, historycznych, archeologicznych, szczególnie o cechach symbolu, a także upowszechnienie listy krajobrazów zagrożonych;
- 11) zabezpieczenie dziedzictwa przed skutkami klęsk żywiołowych;
- 12) edukacja obywatelska w zakresie budowania powszechnego przekonania, że polska przestrzeń pojmowana jako bogactwo naturalne i dziedzictwo kulturowe podlega zasadom zrównoważonego rozwoju, a ład przestrzenny jest dobrem publicznym.

4.1.3. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014-2017¹³

Celem krajowego programu jest wzmocnianie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków.

Dla realizacji celu głównego przyjęto trzy cele szczegółowe:

- 1) wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce,
- 2) wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków,
- 3) tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji.

Cele powyższe realizowane będą w ramach szczegółowych zadań.

Cel szczegółowy 1: wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce

Kierunek działania 1: Porządkowanie rejestru zabytków nieruchomości.

Kierunek działania 2: Przygotowanie ratyfikacji konwencji UNESCO ds. ochrony dziedzictwa podwodnego.

Kierunek działania 3: Wypracowanie jednolitych standardów działania konserwatorskiego w odniesieniu do wybranych typów i kategorii zabytków nieruchomości.

Kierunek działania 4: Wzmocnienie instrumentów ochrony krajobrazu kulturowego.

Kierunek działania 5: Opracowanie diagnozy prawnej ochrony zabytków ruchomych.

Kierunek działania 6: Opracowanie kompleksowego raportu o stanie zachowania zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków.

Kierunek działania 7: Realizacja badań w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski na obszarach szczególnie istotnych ze względu na zagrożenia dla dziedzictwa archeologicznego.

---

¹³ przyjęty 24 czerwca 2014 r. Uchwałą Rady Ministrów Nr 125/2014, w: <http://bip.mkidn.gov.pl/>.

Cel szczegółowy 2: **wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków**

Kierunek działania 1: Zwiększenie efektywności zarządzania i ochrony zabytków poprzez wdrażanie infrastruktury informacji przestrzennej o zabytkach.

Kierunek działania 2: Wypracowanie standardów pozwalających na lepszy przepływ informacji pomiędzy organami ochrony zabytków a społecznościami żyjącymi w otoczeniu zabytków objętych ochroną.

Kierunek działania 3: Podniesienie jakości procesów decyzyjnych w organach ochrony zabytków.

Kierunek działania 4: Merytoryczne wsparcie samorządu terytorialnego w ochronie zabytków.

Cel szczegółowy 3: **tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji**

Kierunek działania 1: Przygotowanie ratyfikacji Konwencji ramowej Rady Europy w sprawie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa.

Kierunek działania 2: Wspieranie budowania świadomości społecznej funkcji dziedzictwa kulturowego jako podstawy kształtowania się tożsamości narodowej i społeczności lokalnych.

Kierunek działania 3: Promocja zasobu dziedzictwa za pośrednictwem Internetu.

Kierunek działania 4: Zwiększenie dostępu do zasobu dziedzictwa i ułatwienie jego odbioru społecznego.

Pozostałe kwestie ujmujące problematykę GPOnZ, zawarte zostały w omówionych poniżej dokumentach krajowych.

4.1.4. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020

Zakres odniesienia: Uwzględnienie zagadnienia ochrony krajobrazu przyrodniczego i kulturowego w procesach rozwoju regionów.

4.1.5. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020

Zakres odniesienia: ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz krajobrazu.

4.1.6. Strategia Sprawne Państwo 2020

Zakres odniesienia: racjonalizacja struktur terenowych organów administracji rządowej – zapewnienie optymalnych warunków działania wojewódzkich konserwatorów zabytków.

4.1.7. Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko 2020

Zakres odniesienia: uwzględnienie utrzymania walorów kulturowych i estetycznych oraz ochrony krajobrazu kulturowego i obiektów zabytkowych w zakresie działań dotyczących odpowiedniego uporządkowania przestrzennego.

4.1.8. Strategia Europa 2020

Zakres odniesienia: zapewnienie dostępu do wiedzy i informacji wpływających na ogólny poziom kompetencji, w szczególności ludzi młodych.

4.1.9. Strategia dla Rozwoju Polski Południowej w obszarze województwa małopolskiego i śląskiego do roku 2020

Problematyka opieki nad zabytkami jest również ujęta w nowym ponadregionalnym dokumencie, omówionym szerzej w aneksie 2 Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami, o którym mowa w rozdziale 4.2.4. poniżej.

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

4.2.1. Strategia rozwoju województwa śląskiego „ŚLĄSKIE 2020+”¹⁴

Główne cele strategiczne regionalnego samorządu to:

- A. Województwo śląskie regionem nowoczesnej gospodarki rozwijającej się w oparciu o innowacyjność i kreatywność
- B. Województwo śląskie regionem o wysokiej jakości życia opierającej się na powszechnej dostępności do usług publicznych o wysokim standardzie
- C. Województwo śląskie regionem atrakcyjnej i funkcjonalnej przestrzeni
- D. Województwo śląskie regionem otwartym będącym istotnym partnerem rozwoju Europy

Dla celu strategicznego dotyczącego atrakcyjnej i funkcjonalnej przestrzeni określony został

Cel operacyjny: C.3. Wysoki poziom ładu przestrzennego i efektywne wykorzystanie przestrzeni oraz poniższe kierunki działań:

1. Rewitalizacja terenów i obiektów, w tym przemysłowych i zdegradowanych na tereny/obiekty o funkcjach społeczno-gospodarczych oraz zapewnienie ich dostępności.
2. Poprawa jakości i atrakcyjności przestrzeni publicznych, szczególnie centrów miast i centrów dzielnic oraz przestrzeni recepcyjnych.
3. Tworzenie i rewitalizacja obszarów zieleni urządzonej oraz terenów rekreacyjnych.
4. Przywracanie pozycji lub nadawanie nowych funkcji obiektom zabytkowym oraz symbolicznym w życiu społeczności lokalnych.
5. Zapewnienie praworządności gospodarowania przestrzenią poprzez skuteczną ochronę prawa własności i interesu społecznego.
6. Rewitalizacja osiedli mieszkaniowych, w tym starych dzielnic.
7. Wspieranie powstawania atrakcyjnych terenów mieszkaniowych w miastach oraz przeciwdziałanie procesom suburbanizacji.
8. Wsparcie działań podnoszących jakość planowania przestrzennego na poziomie regionalnym i lokalnym, w tym działań integracyjnych.

4.2.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa śląskiego¹⁵

Jest to dokument planowania strategicznego z października 2015 r., określający działania, za pomocą których samorząd województwa wpływa na rozmieszczenie funkcji

¹⁴ <http://www.slaskie.pl/> dokument uchwalony przez Sejmik Województwa Śląskiego Uchwałą nr IV/38/2/2013 z dnia 1 lipca 2013 r.

¹⁵ <https://www.slaskie.pl/planzagospodarowania/files/zalaczniki/2015/11/06/1446794385/1446794428.pdf>.

terenów w przestrzeni i ich wzajemne powiązanie. Omawia m.in. obszary krajobrazów kulturowych na Śląsku.

Dla realizacji celu samorząd przyjmuje następujące kierunki polityki przestrzennej:

3.1 Ochrona zasobów środowiska.

3.2 Kształtowanie krajobrazów kulturowych w obszarach miejskich.

3.3 Kształtowanie krajobrazów kulturowych w obszarach wiejskich.

W ustaleniach planu Cel 3. PRZESTRZEŃ – ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTYWANIE ZASOBÓW ŚRODOWISKA NATURALNEGO I KULTUROWEGO – kierunek 3.2. i 3.3. dotyczy dziedzictwa kulturowego.

Kierunek 3.2: Kształtowanie krajobrazów kulturowych w obszarach miejskich:

- kształtowanie obszarów śródmiejskich o wysokiej jakości rozwiązań urbanistyczno-architektonicznych poprzez tworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych, podkreślających rangę centrów miast;
- ochrona i zachowanie historycznych układów urbanistycznych oraz obiektów dziedzictwa kulturowego podkreślających tożsamość miast;
- rewitalizowanie i rekultywowanie terenów zdegradowanych i przemysłowych z wykorzystaniem ich na tereny o funkcjach komercyjnych i publicznych (ekologicznych, turystycznych, kulturowych, usługowych i społeczno-gospodarczych);
- kreowanie przestrzeni publicznych umożliwiających wspólne spędzanie czasu przez mieszkańców i integrację społeczności lokalnych oraz ich wyposażanie w odpowiednią infrastrukturę;
- kształtowanie oraz poprawa dostępności przestrzeni i obiektów publicznych z uwzględnieniem ograniczeń i potrzeb osób z różnymi dysfunkcjami, utrudniającymi poruszanie się w przestrzeni lub jej percepcję, osób starszych oraz osób sprawujących opiekę nad małymi dziećmi;
- wprowadzanie rozwiązań przestrzennych poprawiających bezpieczeństwo publiczne;
- zapewnianie powiązań przyrodniczych terenów zieleni miejskiej z lasami i terenami otwartymi na ich obrzeżach, zapewnienie kanałów przewietrzania, przeciwdziałających kumulacji zanieczyszczeń powietrza;
- kształtowanie systemu zielonych pierścieni wokół miast w postaci lasów, parków regionalnych i terenów otwartych, w tym z wykorzystaniem terenów zdegradowanych;
- ograniczanie rozpraszania osadnictwa w strefach podmiejskich, w krajobrazach otwartych (suburbanizację), zgodnie z ideą zwartych miast i osiedli;
- gospodarowanie wodami opadowymi ukierunkowane na spowolnienie odpływu ze zlewni (system mikro- i małej retencji).

Kierunek 3.3: Kształtowanie krajobrazów kulturowych w obszarach wiejskich:

- kształtowanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej i ochrona gruntów o największej przydatności dla celów produkcji rolnej;
- zapewnienie wielofunkcyjnego rozwoju terenów wiejskich przy zachowaniu walorów przyrodniczych i tradycyjnego krajobrazu rolniczego na obszarach o niskim potencjale produkcji rolnej;

- podnoszenie walorów przyrodniczych (w tym wprowadzanie stref ekotonowych cieków wodnych) rolniczej przestrzeni produkcyjnej niezbędnej dla utrzymania różnorodności biologicznej z uwzględnieniem różnorodnych form retencji technicznej i nietechnicznej (w tym ochrona przed wpływem zanieczyszczeń do wód);
- preferowanie utrzymania tradycyjnej skali i form zabudowy oraz układów przestrzennych wsi i charakterystycznych krajobrazów dla zachowania tożsamości kulturowo-krajobrazowej;
- kultywowanie tradycji i lokalnych wartości kulturowych – tworzenie m.in. markowych produktów turystycznych;
- kreowanie przestrzeni publicznych umożliwiających wspólne spędzanie czasu przez mieszkańców i integrację społeczności lokalnych oraz ich wyposażanie w odpowiednią infrastrukturę;
- kształtowanie oraz poprawa dostępności przestrzeni i obiektów publicznych z uwzględnieniem ograniczeń i potrzeb osób z różnymi dysfunkcjami, utrudniającymi poruszanie się w przestrzeni lub jej percepcję, osób starszych oraz osób sprawujących opiekę nad małymi dziećmi;
- wspieranie działań na rzecz zrównoważonego wzrostu produktywności i konkurencyjności sektora rolno-spożywczego przy uwzględnieniu dobrych praktyk rolniczych;
- rozwijanie inwestycji gospodarczych wykorzystujących lokalny potencjał rolniczy w powiązaniu ze szlakami komunikacyjnymi;
- wprowadzanie rozwiązań przestrzennych poprawiających bezpieczeństwo publiczne;
- rewitalizowanie, rekultywowanie, rewaloryzowanie obszarów zdegradowanych (zdeastowanych) w celu poprawy ich jakości i przywrócenie utraconych wartości.

4.2.3. Strategia rozwoju kultury w województwie śląskim na lata 2006-2020¹⁶

Cele strategiczne rozwoju kultury w Województwie Śląskim realizuje Śląskie Centrum Dziedzictwa Kulturowego za pomocą Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami (omówionego poniżej).

Istotny z punktu widzenia GPOnZ jest cel strategiczny 3: upowszechnianie i zachowanie dziedzictwa kulturowego Regionu (materialnego i niematerialnego) oraz jego efektywniejsze wykorzystywanie do celów turystycznych.

Zawiera on następujące kierunki działania:

- Rozpoznawanie zasobów dziedzictwa kulturowego oraz prowadzenie projektów badawczych na jego temat;
- Inwentaryzowanie dziedzictwa kulturowego;
- Popularyzacja dziedzictwa kulturowego (w tym z użyciem najnowszych technik);
- Rewitalizacja i renowacja obiektów zabytkowych;
- Rewitalizacja obiektów i terenów przemysłowych i znajdowanie dla nich nowych funkcji;

---

¹⁶ <http://www.slaskie.pl/> dokument uchwalony przez Sejmik Województwa 28 sierpnia 2006 r.

- Wykorzystywanie dziedzictwa kulturowego na potrzeby turystyki (promocja, tworzenie produktów turystyki kulturowej);
- Tworzenie zasobów dziedzictwa kulturowego regionu.

4.2.4. Wojewódzki program opieki nad zabytkami w województwie śląskim na lata 2014-2017¹⁷

Wśród przyjętych w programie kierunków rozwoju polityki przestrzennej wymienia się:

- Wykreowanie zintegrowanego regionalnego produktu turystycznego;
- Tworzenie markowych produktów turystycznych;
- Rozwijanie potencjału wewnętrznego obszarów zagrożonych marginalizacją.

Zabytki posiadają potencjał nie tylko materialny, ale też artystyczny i poznawczy utrwalający naszą pamięć narodową oraz tworzący tożsamość. Stanowią o tożsamości przestrzeni, nadając jej swoisty *genius loci*, tym samym decydują o jej konkurencyjności. Świadoma reinterpretacja dziedzictwa jest elementem budowy wspólnej tożsamości, a pośrednio więzi międzyludzkich i zaufania, które ułatwia interakcje oraz współdziałanie i jest kluczowym czynnikiem rozwoju kapitału społecznego. Jedynie zadbane, dobrze eksponowany obiekt jest postrzegany przez społeczeństwo jako wartość. Zabytek pojmowany w ten sposób oddziałuje na stan gospodarki i przyczynia się do rozwoju społeczno-gospodarczego regionu.

Mając na uwadze powyższe, sformułowano następującą misję Wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami w województwie śląskim na lata 2014-2017:

Dobrze zachowane, zadbane zabytki stanowiące o tożsamości regionu kluczowym czynnikiem budowy kapitału społecznego województwa, rozwoju gospodarczego województwa oraz jego promocji w kraju i na świecie.

Realizacji tej misji mają służyć dwa cele strategiczne i przyporządkowane im kierunki poniższe działań:

CEL STRATEGICZNY I - kształtowanie kulturowego obrazu województwa

Dla celu strategicznego sformułowano trzy cele operacyjne:

Cel operacyjny I.1 – Ustalenie potencjału zasobów zabytkowych województwa

Kierunek działań I.1.A – Weryfikacja zabytków województwa

Kierunek działań I.1.B – Rozwój badań i studiów nad zabytkami województwa

Cel operacyjny I.2 – Budowa systemu zarządzania zabytkami województwa

Kierunek działań I.2.A – Tworzenie nowoczesnych struktur zarządzania zabytkami

Kierunek działań I.2.B – Zarządzanie zabytkami

Kierunek działań I.2.C – Marketing markowych produktów kulturowych i kulturowo-gospodarczych

Cel operacyjny I.3 – Włączenie zabytków w procesy gospodarcze

Kierunek działań I.3.A – Integracja działań społeczno-gospodarczych na rzecz opieki nad zabytkami

Kierunek działań I.3.B – Konserwacja i adaptacja zabytków

---

¹⁷ <http://www.slaskie.pl/> dokument uchwalony przez Sejmik Województwa 10 marca 2014 r.

Kierunek działań I.3.C – Kształtowanie obszarów zabytkowych i krajobrazów kulturowych

Kierunek działań I.3.D – Nowoczesna i efektywna opieka nad zbiorami zabytków i ich udostępnianiem

CEL STRATEGICZNY II - kształtowanie pozytywnych postaw społeczeństwa wobec dziedzictwa kulturowego regionu

Dla drugiego celu strategicznego sformułowano dwa cele operacyjne:

Cel operacyjny II.1 – Propagowanie wiedzy o zabytkach oraz sposobach opieki nad zabytkami

Kierunek działań II.1.A – Wzmocnienie edukacji o dziedzictwie kulturowym

Kierunek działań II.1.B – Popularyzacja i promocja zabytków i wiedzy o zabytkach

Cel operacyjny II.2 – Aktywizacja społeczności lokalnych na rzecz opieki nad zabytkami

Kierunek działań II.2.A – Wspieranie działań na rzecz poznania dziedzictwa kulturowego regionu

Kierunek działań II.2.B – Promowanie przykładów dobrych praktyk w sferze opieki nad zabytkami.

Dla opieki nad zabytkami najistotniejsze będą postanowienia zawarte w celu operacyjnym II.2. omówione poniżej.

CEL OPERACYJNY II.2

AKTYWIZACJA SPOŁECZNOŚCI LOKALNYCH NA RZECZ OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zabytki w dużej mierze wypełniają przestrzeń nas otaczającą. Ich stan zachowania zależy przede wszystkim od mieszkańców województwa i ich stosunku do zabytków. Aby zachęcić mieszkańców do opieki nad zabytkami, niezbędne jest wykształcenie pozytywnych postaw wobec zabytków i tradycji regionu przez działania na rzecz poznania zabytków i stosowanie zachęt do działania na rzecz opieki nad zabytkami.

Efektom realizacji celu będzie wzrost zainteresowania historią, tradycją i zabytkami wśród mieszkańców regionu, podniesienie aktywności społecznej w dziedzinie opieki nad zabytkami.

Celowi temu służyć będą następujące kierunki działań:

Kierunek działań II.2.A – Wspieranie działań na rzecz poznania dziedzictwa kulturowego regionu.

Efektywna opieka nad zabytkami musi być poparta akceptacją społeczną. Wymaga to kształtowania świadomości społecznej w duchu przywiązania do tradycji i historii regionu, lokalnych wzorców życia, obrzędów i zwyczajów, a także poszanowania zabytków. Ważne jest podkreślenie, zwłaszcza wśród młodzieży, wartości postaw obywatelskich wobec zabytków i dziedzictwa kulturowego, a także organizowanie wspólnych przedsięwzięć mających na celu ochronę i promocję miejsc o znaczeniu historyczno-kulturowym.

Kierunek działań II.2.B – Promowanie przykładów dobrych praktyk w sferze opieki nad zabytkami.

Wiele osób bezinteresownie wspiera opiekę nad zabytkami. Aby wzmóc ich zaangażowanie oraz zachęcić innych do pracy na rzecz zabytków, należy ich docenić, promować i nagradzać.

4.2.5. Zintegrowana Strategia rozwoju dla obszaru funkcjonalnego powiatu mikołowskiego na lata 2014-2020¹⁸

Dokument powstał w ramach projektu pn. „J-ednolita S-trategia T-erytorialna = spójny obszar funkcjonalny powiatu mikołowskiego poprzez wzmocnienie mechanizmów efektywnej współpracy JST”, realizowanego w ramach programu „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego” finansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG 2009-2014.

4.2.6. Podstrategia promocji obszaru funkcjonalnego powiatu mikołowskiego¹⁹

Podstrategia jest jedną z części wyżej omówionej strategii.

Dokument służy zbudowaniu marki i wypromowaniu portfela produktów oraz określeniu przyszłych działań promocyjnych powiatu mikołowskiego, włączających aspekty dziedzictwa kulturowego, w tym promocji lokalnych produktów kulturalnych i obiektów zabytkowych dzięki współpracy z regionalnymi mediami.

¹⁸ <http://www.mikolowski.pl/index.php/j-ednolita-s-trategia-t-erytorialna-spojny-obszar-funkcjonalny-powiatu-mikolowskiego-poprzez-wzmocnienie-mechanizmw-efektywnej-wspolpracy-jst>.

¹⁹ Styczeń 2016.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego (relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy)

Gminny program opieki nad zabytkami stanowi dokument uzupełniający dotychczas przyjęte lokalne dokumenty strategiczne oraz akty prawa miejscowego, uwzględniając zadania z zakresu opieki nad zabytkami.

5.1. Strategia rozwoju gminy

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Łaziska Górne na lata 2016-2023, dostrzega zabytkowe walory miasta, wskazując bardzo ogólnie głównie obiekty wpisane do rejestru zabytków. GPOnZ wpisuje się w cele strategiczne, dotyczące wzbogacania oferty czasu wolnego i rozwoju infrastruktury oferty czasu wolnego dla mieszkańców i turystów.

5.2. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, o którym mowa w art. 9 ustawy z dnia 23 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tj. Dz.U. z 2015 r. poz. 199, z późn. zm.) zostało uchwalone pod nr XVIII/127/99 z dnia 28.12.1999 r., a następnie było aktualizowane w 2012 r. uchwałą nr XXVI/281/12 z dnia 12.12.2012 r. Stanowi podstawowy dokument wskazujący na stan dziedzictwa kulturowego, określa obszary oraz zasady ochrony.

5.3. Gminny program opieki nad zabytkami

Gminny program opieki nad zabytkami, o którym mowa w art. 87 ust 1 z 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tj. Dz. U. z 2014 r. poz. 1446, z późn. zm.) został opracowany przez Pracownię Projektowo-Urbanistyczno-Konserwatorską ABACUS z Chorzowa i przyjęty do realizacji przez Radę (nr uchwały i data uchwalenia: LII/441/06 z dnia 17.10.2006 r. Obecny GPOnZ wykorzystuje ustalenia merytoryczne dokonane w sposób kompleksowy i uzupełnia je o brakujące elementy programu (powiązanie z dokumentami strategicznymi 4 poziomów administracji publicznej, źródłami finansowania, społeczną oceną stanu).

5.4. Lokalny Program Rewitalizacji

Program Rewitalizacji Gminy Miejskiej Łaziska Górne na lata 2007-2013, został uchwalony 17.06.2008 r., a obecnie trwa jego aktualizacja. W związku z wejściem w życie ustawy o rewitalizacji w 2015 r. Gminny Program Rewitalizacji (GPR) dla gminy Łaziska Górne jest częścią dokumentu pn. „Podstrategia kształtowania przestrzeni publicznej (w tym rewitalizacji obszarów zdegradowanych i działania na rzecz rozwoju przestrzeni publicznych służących wzmocnieniu lokalnych więzi społecznych oraz opieki nad zabytkami) na lata 2016-2025 wraz z Planem Operacyjnym” jest opracowywana w ramach projektu „J-ednolita S-strategia T-erytorialna = spójny obszar funkcjonalny powiatu mikołowskiego poprzez wzmocnienie mechanizmów efektywnej współpracy JST”, realizowanego w ramach programu „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego” finansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG 2009-2014.

5.5. Miejskowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego

Plany są dominującą formą ochrony zabytków. Ich zakres merytoryczny, przestrzenny i czasowy został omówiony w rozdziale 6.2 Krajobraz kulturowy. **Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego**, o którym mowa w art. 14 ustawy z dnia 23 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tj. Dz.U. z 2015 r. poz. 199, z późn. zm.) stanowi podstawową formę ochrony zabytków. W Łaziskach Górnych poniższe plany, przyjęte uchwałami Rady, objęły:

- nr uchwały i data uchwalenia: XLV/315/2001, z dnia 11.12.2001 r.
powierzchnia objęta planem stanowi 34,28% powierzchni gminy
liczba zabytków objęta ochroną ustaleniami planu: 40
powierzchnia ustanowionej strefy ochrony 18,6 ha
- nr uchwały i data uchwalenia XLV/316/2001, z dnia 11.12.2001 r.
powierzchnia objęta planem stanowi 27,16% powierzchni gminy
liczba zabytków objęta ochroną ustaleniami planu: 39
powierzchnia ustanowionej strefy ochrony 30,83 ha
- nr uchwały i data uchwalenia XLV/317/2001, z dnia 11.12.2001 r.
powierzchnia objęta planem stanowi 16,32% powierzchni gminy
liczba zabytków objęta ochroną ustaleniami planu: 23
powierzchnia ustanowionej strefy ochrony 1,59 ha
- nr uchwały i data uchwalenia XLV/318/2001, z dnia 11.12.2001 r.
powierzchnia objęta planem stanowi 16,85% powierzchni gminy
liczba zabytków objęta ochroną ustaleniami planu: 23
powierzchnia ustanowionej strefy ochrony 57,46 ha
- nr uchwały i data uchwalenia XLV/319/2001, z dnia 11.12.2001 r.
powierzchnia objęta planem stanowi 5,39% powierzchni gminy
liczba zabytków objęta ochroną ustaleniami planu: 3
powierzchnia ustanowionej strefy ochrony – 2,77 ha

6. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

Gmina Łaziska Górne usytuowana jest w południowej Polsce, w województwie śląskim, powiecie mikołowskim, w południowej części Górnos Śląskiego Okręgu Przemysłowego. Sąsiaduje z gminami Mikołów i Orzesze oraz gminą Wyry. Łaziska Górne oddalone są o 18 kilometrów od Katowic – największego miasta województwa śląskiego.

6.1. Zarys historii obszaru gminy

Na terenach dzisiejszego miasta istniały dawniej trzy odrębne wsie – Łaziska Górne, Łaziska Średnie i Łaziska Dolne. Pierwszą jednostką na tych terenach jest obecna dawna niemiecka dzielnica Łaziska Średnie. Następnie powstały niemieckie Łaziska Dolne. Najpóźniej zasiedlono obszar znajdujący się na terenie dzisiejszych Łazisk Górnych. Łaziska Dolne i Górne od początku stanowiły własność rodów panujących na obszarze państwa pszczyńskiego. W przekazach historycznych wskazuje się, że Łaziska Dolne zostały przekazane w formie darowizny kościołowi Świętego Wojciecha w Mikołowie²⁰. Natomiast Łaziska Średnie były własnością rodzin szlacheckich do 1814 roku, a następnie zostały przyłączone do stanowego państwa pszczyńskiego²¹. Do XVIII wieku Łaziska Górne były terenami typowo rolniczymi. Odkrycie na terenie dzisiejszej gminy bogatych złóż węgla na przełomie XVIII/XIX wieku spowodowało dynamiczny rozwój przemysłu – górnictwa i hutnictwa oraz powstanie linii kolejowych. W XIX wieku na omawianym terenie działało 7 kopalń. Największą miejscowością pod względem liczby mieszkańców były wówczas Łaziska Górne²². Na początku XX wieku otworzono w Łaziskach fabrykę materiałów wybuchowych oraz elektrownię Łaziska. Ważnym elementem społecznym i kulturalnym historii Łazisk Górnych jest powstanie i działalność chóru Echo. Został założony w 1913 roku, jego największe sukcesy przypadły na okres PRL-u. Chór Echo jest jednym z najstarszych działających współcześnie chórów na Śląsku.

Okres I i II wojny światowej spowodował znaczne zniszczenia na terenach dzisiejszej gminy. W 1921 roku wraz z częścią Górnego Śląska Łaziska Górne zostały przyłączone do Polski. Pozostałością po działaniach wojennych są zbiorowe mogiły żołnierzy niemieckich w Łaziskach Górnych. Na początku 1945 roku Armia Czerwona zajęła miejscowość. W 1951 roku nadano Łaziskom Górnym prawa miejskie, ustalono status osiedla dla Łazisk Średnich. Ostatecznie w 1973 roku utworzono jednostkę miejską, która powstała z połączenia Łazisk Dolnych, Średnich i Górnych. Wysoki poziom uprzemysłowienia terenów gminnych spowodował degradację walorów naturalnych. Dopiero po 1989 roku następowało stopniowe naprawianie strat wyrządzonych intensywną industrializacją. Kolejne lata to dynamiczny rozwój infrastrukturalny i społeczny gminy²³.

6.2. Krajobraz kulturowy

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe chronione są zgodnie z omówionymi powyżej miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

Jednym z elementów krajobrazu chronionym wpisem w rejestrze zabytków nr A 1268/81 z dnia 23 X 1981 są pozostałości parku w Łaziskach Górnych, przy ulicy kardynała

²⁰ Buszman B., Buszman T.: Kulturowa ścieżka dydaktyczna na Kopaninie i w rejonie ul. Lasoki. Łaziska Górne: 2011, s. 7.

²¹ Ibidem, s. 9,

²² M. Dmetrecki, Tak narodziły się współczesne Łaziska, w: Dziennik Zachodni Ekstra Łaziska Górne, maj 2013, s. 10.

²³ Przegląd ważniejszych wydarzeń z dziejów Łazisk Górnych, (w:) Łaziska Górne. Siedem wieków historii. red. A. Stępnik, Katowice 1986, s. 299-302.

Stefana Wyszyńskiego 11, którego granice ochrony obejmują park wyznaczony ogrodzeniem.

Pomniki przyrody, stanowisko dokumentacyjne, użytek ekologiczny lub zespół przyrodniczo krajobrazowy, o których mowa w art. 41-43 ustawy z 16 kwietnia 2004 roku, o ochronie przyrody (tj. Dz. U z 2013 r. poz. 627, z późn. zm.) są chronione poniżej wskazanymi uchwałami:

Nazwa obiektu

1) Cyprysik groszkowy

nr uchwały i data uchwalenia: Uchwała Nr XXXI/215/2000 Rady Miejskiej w Łaziskach Górnych z dnia 24.10.2000 r.

2) Buk pospolity

nr uchwały i data uchwalenia: Uchwała Nr XXXI/215/2000 Rady Miejskiej w Łaziskach Górnych z dnia 24.10.2000 r.

3) Buk pospolity

nr uchwały i data uchwalenia: Uchwała Nr XXXI/215/2000 Rady Miejskiej w Łaziskach Górnych z dnia 24.10.2000 r.

4) Buk pospolity

nr uchwały i data uchwalenia: Uchwała Nr XXXI/215/2000 Rady Miejskiej w Łaziskach Górnych z dnia 24.10.2000 r.

5) Dąb szypułkowy

nr uchwały i data uchwalenia: Uchwała Nr XXXI/215/2000 Rady Miejskiej w Łaziskach Górnych z dnia 24.10.2000 r.

6) Dąb szypułkowy

nr uchwały i data uchwalenia: Uchwała Nr XXXI/215/2000 Rady Miejskiej w Łaziskach Górnych z dnia 24.10.2000 r.

7) Dąb szypułkowy

nr uchwały i data uchwalenia: Uchwała Nr XXXI/215/2000 Rady Miejskiej w Łaziskach Górnych z dnia 24.10.2000 r.

8) Dąb szypułkowy

nr uchwały i data uchwalenia: Uchwała Nr XXXI/215/2000 Rady Miejskiej w Łaziskach Górnych z dnia 24.10.2000 r.

9) Dąb szypułkowy

nr uchwały i data uchwalenia: Uchwała Nr XXXI/215/2000 Rady Miejskiej w Łaziskach Górnych z dnia 24.10.2000 r.

10) Dąb szypułkowy

nr uchwały i data uchwalenia: Uchwała Nr XXXI/215/2000 Rady Miejskiej w Łaziskach Górnych z dnia 24.10.2000 r.

11) Dąb szypułkowy

nr uchwały i data uchwalenia: Uchwała Nr XXXI/215/2000 Rady Miejskiej w Łaziskach Górnych z dnia 24.10.2000 r.

12) Dąb szypułkowy

nr uchwały i data uchwalenia: Uchwała Nr XXXI/215/2000 Rady Miejskiej w Łaziskach Górnych z dnia 24.10.2000 r.

13) Dąb szypułkowy

nr uchwały i data uchwalenia: Uchwała Nr XXXI/215/2000 Rady Miejskiej w Łaziskach Górnych z dnia 24.10.2000 r.

14) Dąb czerwony

nr uchwały i data uchwalenia: Uchwała Nr XXXI/215/2000 Rady Miejskiej w Łaziskach Górnych z dnia 24.10.2000 r.

15) Lipa drobnolistna

nr uchwały i data uchwalenia: Uchwała Nr XXXI/215/2000 Rady Miejskiej w Łaziskach Górnych z dnia 24.10.2000 r.

16) Dąb szypułkowy

nr uchwały i data uchwalenia: Uchwała Nr XLIX/400/2006 Rady Miejskiej w Łaziskach Górnych z dnia 13.06.2006 r.

17) Buk pospolity

nr uchwały i data uchwalenia: Uchwała Nr XLIX/400/2006 Rady Miejskiej w Łaziskach Górnych z dnia 13.06.2006 r.

18) Wierzba biała

nr uchwały i data uchwalenia: Uchwała Nr XII/114/11 Rady Miejskiej w Łaziskach Górnych z dnia 6.09.2011 r.

19) Źródło „Mniszka”

nr uchwały i data uchwalenia: Uchwała Nr XXXI/216/2000 Rady Miejskiej w Łaziskach Górnych z dnia 24.10.2000 r.

20) Głaz narzutowy

nr uchwały i data uchwalenia: Uchwała Nr XXXI/217/2000 Rady Miejskiej w Łaziskach Górnych z dnia 24.10.2000 r.

21) Stanowisko dokumentacyjne przyrody nieożywionej Kamieniołom piaskowców karbońskich

nr uchwały i data uchwalenia: Uchwała Nr XXXI/218/2000 Rady Miejskiej w Łaziskach Górnych z dnia 24.10.2000 r.

6.3. Zabytki nieruchome.

Zostały zawarte w Gminnej Ewidencji Zabytków w podrozdziale 6.7.

6.4. Zabytki ruchome

Ujęte zostały w Gminnej Ewidencji Zabytków w podrozdziale 6.7.

6.5. Zabytki archeologiczne

Ogółem w obrębie Gminy można wyróżnić 13 stanowisk archeologicznych (dostarczających danych o 15 faktach osadniczych z przeszłości), o zróżnicowanej funkcji i chronologii. Wszystkie z nich zalicza się do tzw. płaskich, tzn. w terenie nie wyróżniają się one w sposób widoczny formą morfologiczną (całość substancji zabytkowej znajduje się pod humusem – poziomem akumulacji próchnicy).

Wymaga podkreślenia, iż na żadnym ze wspomnianych obiektów nie przeprowadzono uzupełniających, rozpoznawczych badań sondażowych lub wykopaliskowych (inwazyjnymi metodami archeologicznymi) lub jakimikolwiek innymi, umożliwiającymi sformułowanie wniosków odnoszącymi się do ich charakterystyki²⁴.

Stan rozpoznania stanowisk archeologicznych znajdujących się w obecnych granicach administracyjnych Łazisk Górnych (woj. Śląskie) należy uznać za wysoce niewystarczający. W szczególności uwzględniając potrzeby niniejszego opracowania, ale zwłaszcza perspektywy związane z planami rozwoju miasta, zmianami lub przebudową jego infrastruktury, przewidywanymi realizacjami inwestycyjnymi, zwracają uwagę następujące kwestie:

- informacje na temat liczby i zróżnicowania znanych stanowisk archeologicznych pochodzą wyłącznie z prowadzonych jednosezonowo badań powierzchniowych w systemie AZP;
- żadne ze znanych stanowisk archeologicznych nie było przebadane (pod względem zasięgu, charakteru itp.) drogą archeologicznych badań rozpoznawczych lub sondażowych, ewentualnie innymi metodami, np. nieniszczącymi (por. niżej);
- żadne ze stanowisk archeologicznych nie jest wpisane do tzw. rejestru zabytków, nie jest uznane za pomnik historii, nie znajduje się w obrębie utworzonego parku kulturowego, nie wszystkie umieszczone są w istniejącym studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Łazisk Górnych;
- brak danych o osadnictwa starszym niż średniowieczne;

²⁴ Jednorazowo (jednosezonowe) przeprowadzone badania powierzchniowe nie umożliwiają pozyskania wszystkich informacji, związanych z pradziejową, przed- lub wczesnohistoryczną obecnością człowieka na danym obszarze. Powodem takiego stanu jest m.in. zmieniająca się co roku dostępność terenu (np. zaorane strefy łąk, ugorowane pola, zmienna głębokość orki itp.), a także warunki pogodowe (np. brak opadów sprzyja przesuszeniu gruntu i utrudnia znajdowanie wyoranych zabytków).

- brak danych o cmentarzyskach (pradziejowych, średniowiecznych);
- brak danych precyzyjniej wskazujących na funkcję i czas istnienia znanych stanowisk archeologicznych;
- brak danych precyzyjnie wskazujących na zasięg podziemnej, archeologicznej substancji zabytkowej.

Taki stan rzeczy powoduje, iż informacje dotyczące chronologii i zasięgu poszczególnych obiektów wydają się być wycinkowe i niepełne, co więcej, brak archeologicznych badań uzupełniająco-weryfikacyjnych powodują, iż prowadzona obecnie działalność w typie inwestorskim może spowodować naruszenie lub zniszczenie nieznaną nam jeszcze, podziemnej, archeologicznej substancji zabytkowej.

W celu wzbogacenia, uściślenia i uwiarygodnienia zaprezentowanych danych toczących istniejących w granicach miasta stanowisk archeologicznych zaleca się:

- przeprowadzenie weryfikacyjnych badań powierzchniowych w obrębie miasta (z uwzględnieniem znanych stanowisk archeologicznych);
- wszczęcie poszukiwania źródeł historycznych (pisanych), w celu zidentyfikowania danych na temat czasów wycinki lasów, działalności gospodarczej człowieka (np. hutnictwo szkła i żelaza, obecności młynów, szlaków komunikacyjnych, elementów hydrotechniki, a nawet początków eksploatacji węgla kamiennego);
- wykonanie archeologicznych badań rozpoznawczo-sondażowych w obrębie znanych stanowisk archeologicznych (celem dokładniejszego rozpoznania ich charakteru i zasięgu);
- wykonanie rozpoznania terenu z użyciem metod nieinwazyjnych (nieniszczących podłoża), z użyciem specjalnego sprzętu lub techniki, umożliwiających identyfikację nowych stanowisk archeologicznych lub weryfikację znanych (np. metoda analizy widmowej zdjęć lotniczych pod kątem obecności anomalii glebowych, spowodowanych przez człowieka; badania fosforowe metodami strefach leśnych; badania metodami fizycznymi – np. elektrooporowa, elektromagnetyczna);
- uwzględniając Rozporządzeniem Ministra Kultury z dnia 14 maja 2004 r. W sprawie m.in. gminnej ewidencji zabytków (Dz. U. nr 124, poz. 1305), zaleca się uwzględnienie wszystkich wyszczególnionych w tabeli 1 stanowisk archeologicznych; odkrycie nowych obiektów (ew. pozyskanie dodatkowych danych na temat znanych) winno skutkować uzupełnieniami gminnej ewidencji zabytków. W związku z brakiem ustalonego normatywu karty stanowiska archeologicznego gminnej ewidencji zabytków zaleca się umieszczenie kserokopii kart AZP.

Niezależnie przy tym od zasięgu dotychczasowych (lub planowanych) rozpoznań, zróżnicowania metod stosowanych przez specjalistów, dostępny zasób wiadomości na temat początków osadnictwa człowieka w każdym rejonie, a także jego historii, nigdy nie będzie pełny.

Tabela 1. Zestawienie znanych stanowisk archeologicznych

Nr na mapie	Nazwa	Nr w miejscowości	Nr arkusza AZP	Nr na arkuszu AZP	Typ stanowiska	Chronologia	Obszar występowania zabytków	Uwagi
1	Łaziska Dolne	1	100-46	51	śląd osadnictwa	ON (XVI-XVII w.)	1 ar	badania w 1992 r. (J. Pierzak, D. Roz-mus); materiały w MGB
2	Łaziska Dolne	2	100-46	52	śląd osadnictwa	późne śr. (XIV-XV w.)	1 ar	badania w 1992 r. (J. Pierzak, D. Roz-mus); materiały w MGB
					śląd osadnictwa	ON (XVI-XVII w.)		
3	Łaziska Dolne	3	100-46	53	śląd osadnictwa	późne śr. (XIV-XV w.)	1 ar	badania w 1992 r. (J. Pierzak, D. Roz-mus); materiały w MGB
4	Łaziska Dolne	4	100-46	54	śląd osadnictwa	późne śr. (XIV-XV w.)	1 ar	badania w 1992 r. (J. Pierzak, D. Roz-mus); materiały w MGB
5	Łaziska Dolne	5	100-46	55	śląd osadnictwa	późne śr. (XIV-XV w.)	1 ar	badania w 1992 r. (J. Pierzak, D. Roz-mus); materiały w MGB
6	Łaziska Górne	6	100-46	56	śląd osadnictwa	późne śr. (XV w.)	1 ar	badania w 1992 r. (J. Pierzak, D. Roz-mus); materiały w MGB
					śląd osadnictwa	ON (XVI-XVII w.)		
7	Łaziska	7	101-46	32	osada	ON (XVI-XVII w.)	do 0,5 ha	badania w 2004 r. (A. Bartczak); materiały w MGB
8	Łaziska	8	101-46	33	osada	ON (XVI-XVII w.)	do 0,5 ha	badania w 2004 r. (A. Bartczak); materiały w MGB
9	Łaziska	9	101-46	34	osada	ON (XVI-XVII w.)	do 0,5 ha	badania w 2004 r. (A. Bartczak); materiały w MGB
10	Łaziska	10	101-46	35	osada	ON (XVI-XVII w.)	do 0,5 ha	badania w 2004 r. (A. Bartczak); materiały w MGB; możliwe poszerzenie hałdy na obszar stanowiska
11	Łaziska	11	101-46	36	osada	ON (XVI-XVII w.)	do 1 ha	badania w 2004 r. (A. Bartczak); materiały w MGB
12	Łaziska	12	101-46	37	osada	ON (XVI-XVII w.)	do 1 ha	badania w 2004 r. (A. Bartczak); materiały w MGB
13	Łaziska	13	101-46	38	osada	ON-WS (XVIII-XIX w.)	do 0,5 ha	badania w 2004 r. (A. Bartczak); materiały w MGB

Źródło: wg danych Archeologicznego Zdjęcia Polski

6.6. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Podstawową formą ochrony zabytków jest wpis do rejestru.

Tabela 2. Obiekty wpisane do rejestru zabytków z gminy Łaziska Górne

Lp.	Adres	Obiekt i granice wpisu do rejestru zabytków	Numer rejestru zabytków Data wpisu
1.	Łaziska Górne ulica kardynała Stefana Wyszyńskiego 11	Pozostałości parku Granice ochrony obejmują park wyznaczony ogrodzeniem	A 1268/81 23 X 1981
2.	Łaziska Górne ulica Kościelna 4	Budynek kościoła parafialnego pod wezwaniem Matki Boskiej Królowej Różańca Świętego, wzniesiony w kilku etapach w pierwszej połowie XX wieku w stylu eklektycznym o elementach neoromańskich i neogotyckich. Wpis do rejestru zabytków obejmuje budynek kościoła oraz jego otoczenie wyznaczone od zachodu granicą cmentarza, a od południa, północy i od wschodu ogrodzeniem.	A 153/05 7 X 2005
3.	Łaziska Górne ulica Kościelna 4	Budynek plebanii kościoła parafialnego pod wezwaniem Matki Boskiej Królowej Różańca Świętego, wzniesiony w latach 1902-1903 w stylu domu robotniczego z Górnego Śląska według projektu budowniczego Gregerackiego z Żor. Wpis do rejestru zabytków obejmuje budynek oraz jego najbliższe otoczenie na działkach numer 388/90 i 1210/88.	A 154/05 7 X 2005
4.	Łaziska Górne Plac Ratuszowy 1	Budynek ratusza wzniesiony w 1927 roku w stylu funkcjonalistycznym. Wpis do rejestru zabytków obejmuje budynek ratusza w obrysie murów zewnętrznych.	A 155/05 7 X 2005
5.	Łaziska Górne ulica Dworcowa 4	Budynek Szkoły Podstawowej Nr 1 wzniesiony w 1915 roku w stylu modernistycznym. Wpis do rejestru zabytków obejmuje budynek szkoły w obrysie murów zewnętrznych.	A 156/05 7 X 2005
6.	Łaziska Górne ulica Karola Świerczewskiego 1	Budynek Biblioteki Miejskiej wzniesiony w 1913 roku bez wyraźnych cech stylowych. Wpis do rejestru zabytków obejmuje wymieniony budynek w obrysie murów zewnętrznych.	A 157/05 7 X 2005
7.	Łaziska Średnie ulica kardynała Stefana Wyszyńskiego 12	Budynek kościoła parafialnego pod wezwaniem Ścięcia świętego Jana Chrzciciela wzniesiony w latach 1937-1940 w stylu modernistycznym według projektu architekta Gambca. Wpis do rejestru zabytków obejmuje budynek kościoła, a także najbliższe otoczenie w ramach ogrodzenia na działkach numer 3349/166 i 2147/166.	A 158/05 7 X 2005
8.	Łaziska Średnie ulica Powstańców 6	Budynek szkoły (obecnie Gimnazjum Nr 3) wzniesiony w latach 1928-1930 w stylu funkcjonalistycznym według projektu inżyniera Krzyżanowskiego. Wpis do rejestru zabytków obejmuje budynek szkoły w obrysie murów zewnętrznych.	A 159/05 7 X 2005

Źródła: materiały Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Katowicach

6.7. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Gminna ewidencja powstała w oparciu o karty adresowe (zaktualizowane w 2014 r.). Liczba zabytków w ewidencji to 109, w tym liczba zabytków:

- wpisanych do rejestru: 8,
- znajdujących się w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków: 8,
- innych, wyznaczonych przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) MPZP.

Tabela 3. Gminna Ewidencja Zabytków wg miejscowości

lp.	obiekt
Łaziska Brada	
1.	krzyż kamienny, przydrożny - ul. Brada 14
Łaziska Średnie	
2.	budynek mieszkalny - ul. Długa 2
3.	krzyż drogowy - ul. Kopalniana
4.	budynek handlowo-usługowy - ul. Lasoki 1 c
5.	kapliczka przydrożna, skrzynkowa - ul. Lasoki / Gajowa
6.	budynek mieszkalno-usługowy - ul. Powstańców Śląskich 1
7.	budynek mieszkalny - ul. Powstańców Śląskich 4
8.	szkoła - Gimnazjum Nr 3 - ul. Powstańców Śląskich 6
9.	budynek mieszkalno-usługowy - ul. Powstańców Śląskich 11
10.	budynek mieszkalny - ul. Pstrowskiego 2
11.	budynek mieszkalny - ul. Pstrowskiego 8
12.	KWK „Bolesław Śmiały” - ul. Pstrowskiego 12
13.	dom kultury - ul. Pstrowskiego 17
14.	budynek mieszkalny - ul. Pstrowskiego 19
15.	budynek mieszkalny - ul. Pstrowskiego 21
16.	budynek mieszkalny - ul. Pstrowskiego 25
17.	budynek mieszkalny - ul. Sikorskiego 1
18.	budynek mieszkalny - ul. Sikorskiego 3
19.	budynek mieszkalny - ul. Sikorskiego 5
20.	budynek dawnego dworca PKP - ul. Sikorskiego 6
21.	budynek mieszkalny - ul. Sikorskiego 8
22.	cmentarz parafii rzymskokatolickiej - ul. Sikorskiego / Wyrka / Nowa
23.	krzyż - ul. Sikorskiego / Wyrka
24.	budynek mieszkalny - ul. Staszica 1
25.	budynek mieszkalny - ul. Staszica 2
26.	budynek mieszkalny - ul. Staszica 6
27.	budynek dawnej szkoły - ul. Wyszyńskiego 8
28.	budynek mieszkalny - ul. Wyszyńskiego 9
29.	budynek mieszkalny - ul. Wyszyńskiego 12
30.	kościół parafialny pw. Męczeństwa Św. Jana Chrzciciela - ul. Wyszyńskiego 12
31.	figura Matki Boskiej z Fatimy - kościół św. Jana Chrzciciela
32.	budynek mieszkalny - ul. Wyszyńskiego 21
33.	krzyż przydrożny, kamienny - ul. Wyszyńskiego 26
34.	budynek mieszkalny - ul. Zwałowa 3
35.	budynek mieszkalny - ul. Zwałowa 5
Łaziska Kopanina	
36.	budynek mieszkalny - ul. Wyzwolenia 1
37.	budynek mieszkalny - ul. Wyzwolenia 2
38.	budynek mieszkalny - ul. Wyzwolenia 3
39.	szkoła - ul. Wyzwolenia 4
40.	budynek mieszkalny - ul. Wyzwolenia 5
41.	budynek mieszkalny - ul. Wyzwolenia 6
42.	budynek mieszkalny - ul. Wyzwolenia 7
43.	budynek mieszkalny - ul. Wyzwolenia 8
44.	budynek mieszkalny - ul. Wyzwolenia 11
45.	budynek mieszkalny - ul. Wyzwolenia 12

Ip.	obiekt
46.	budynek mieszkalny – ul. Wyzwolenia 13
47.	budynek mieszkalny – ul. Wyzwolenia 14
48.	budynek mieszkalny – ul. Wyzwolenia 15
49.	budynek mieszkalny – ul. Wyzwolenia 17
50.	budynek mieszkalny – ul. Wyzwolenia 18
51.	budynek mieszkalny – ul. Wyzwolenia 19
52.	budynek mieszkalny – ul. Wyzwolenia 20
53.	budynek mieszkalny – ul. Wyzwolenia 21
54.	budynek mieszkalny – ul. Wyzwolenia 22
55.	budynek mieszkalny – ul. Wyzwolenia 23
Łaziska Dolne	
56.	krzyż przydrożny – ul. Górnicza / Piaskowa
57.	krzyż przydrożny – ul. Mikołowska / Krótka
58.	budynek mieszkalny – ul. Mikołowska / Szkolna
59.	krzyż kapliczkowy – ul. Mikołowska / Wierzysko
60.	budynek mieszkalno-usługowy – ul. Szkolna 14
61.	krzyż kapliczkowy – ul. Szkolna / Wodociągowa
62.	pomnik – ul. Świerczewskiego / Mikołowska / Pstrowskiego
63.	wieża ciśnień – ul. Wodociągowa
64.	kaplica przydrożna św. Jana Ewangelisty – ul. Wierzysko
65.	zespół dawnych bunkrów obronnych – ul. Wierzysko
66.	zespół dawnych bunkrów obronnych – ul. Wodna
Łaziska Górne	
67.	budynek mieszka-no-usługowy – ul. Barlickiego 5
68.	krzyż kapliczkowy – ul. Barlickiego / Cieszyńska / Wąska
69.	budynek przedszkola – ul. Chopina 5
70.	budynek mieszkalny – ul. Chopina 7
71.	budynek mieszkalny – ul. Chopina 9
72.	budynek mieszkalny – ul. Chopina 10
73.	szyb Bolko – budynek przemysłowy – ul. Chopina
74.	szkoła – ul. Cieszyńska 12
75.	krzyż kapliczkowy – ul. Cieszyńska 18
76.	szkoła – ul. Dworcowa 4
77.	budynek mieszkalny – ul. Dworcowa 5
78.	budynek mieszkalny – ul. Dworcowa 7
79.	budynek mieszkalny – ul. Dworcowa 9 /Chopina
80.	budynek mieszkalny – ul. Dworcowa 23
81.	budynek mieszkalny – ul. Dworcowa 31
82.	budynek mieszkalny – ul. Dworcowa 35
83.	kościół parafialny pw. Matki Boskiej Królowej Różańca Świętego – ul. Kościelna 4
84.	probostwo parafii pw. Matki Boskiej Królowej Różańca Świętego – ul. Kościelna 4
85.	kaplica grobowa 1933 – ul. Kościelna 4
86.	kaplica – grotta NMP – ul. Kościelna 4
87.	krzyż misyjny – ul. Kościelna 4
88.	krzyż – ul. Kościelna 4
89.	pomnik powstańców śląskich – ul. Kościelna 4
90.	krzyż – ul. Kościelna 4
91.	kapliczka słupowa św. Jana Nepomucena – ul. Łazy / Hutnicza
92.	budynek mieszkalny – ul. Łazy 5
93.	budynek mieszkalny – ul. Orzeska 6-8
94.	kapliczka domkowa – ul. Orzeska 39
95.	krzyż kamienny – ul. Orzeska
96.	budynek ratusza (Urzędu Miasta) – Plac Ratuszowy 1
97.	budynek mieszkalny – Plac Ratuszowy 8
98.	biblioteka miejska – ul. Świerczewskiego 1
99.	dom kultury – ul. Świerczewskiego 2
100.	budynek mieszkalny – ul. Świerczewskiego 3
101.	budynek mieszkalno-handlowy – ul. Świerczewskiego 5
102.	krzyż przydrożny – ul. Świerczewskiego 14

Ip.	obiekt
103.	budynek mieszkalny – ul. Świerczewskiego 18
104.	budynek mieszkalny – ul. Świerczewskiego 20
105.	budynek mieszkalny – ul. Świerczewskiego 22
106.	budynek mieszkalny – ul. Świerczewskiego 24
107.	budynek mieszkalny – ul. Świerczewskiego 26
108.	budynek mieszkalny – ul. Świerczewskiego 28
109.	budynek mieszkalny – ul. Świerczewskiego 30

Źródła: dane Urzędu Miejskiego w Łaziskach Górnych

6.8. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

Największe znaczenie mają te, które są wpisane do rejestru zabytków²⁵.

Najstarszym zabytkiem na terenie Łazisk jest krzyż dziękczynny postawiony 6 października 1738 r. przez mistrza szklarskiego Szymona Mendeckiego, dzierżawcę księżęcej huty szkła, jako realizacja ślubów za ocalenie huty przed huraganem szalejącym nad miastem 24 czerwca tegoż roku. Znajduje się on przy północnej stronie ulicy Brada. Uszkodzony prawdopodobnie przez „poszukiwaczy skarbów”, w 1834 r. został odnowiony przez W. Mandeckiego i W. Halupskiego, o czym świadczą stosowne napisy na cokole.

6.8.1. Obiekty wpisane do rejestru zabytków województwa śląskiego

Budynek ratusza w Łaziskach Górnych przy Placu Ratuszowym 1, wzniesiony w 1927 roku w stylu funkcjonalistycznym

Gmach wzniesiony w 1927 roku. Jeden z reprezentacyjnych zbudowanych w pierwszej połowie XX wieku w Łaziskach Górnych. Budynek, położony w centrum miejscowości zajmuje wyeksponowane miejsce w urbanistyce miasta. Wybudowano go w nowoczesnym stylu funkcjonalistycznym, rzadko występującym w niedużych miejscowościach Górnego Śląska i podkreślającym oficjalny, urzędowy charakter obiektu. Budynek zachował do dziś pierwotną funkcję, jako siedziba władz miasta jest najważniejszym reprezentacyjnym gmachem użyteczności publicznej w Łaziskach Górnych.

Budynek Szkoły Podstawowej Nr 1 w Łaziskach Górnych przy ulicy Dworcowej 4, wzniesiony w 1915 roku w stylu modernistycznym

Gmach wzniesiony w 1915 roku. Była to trzecia szkoła działająca w tym czasie w Łaziskach Górnych (wcześniejsze powstały w 1853 i 1880 roku). Po rozbiórce dwóch starszych budynków szkolnych (w 1937 roku rozebrano pierwszy, a w 1969 roku drugi z nich) stała się najstarszym tego typu obiektem w mieście.

Budynek szkoły przy ulicy Dworcowej 4 wzniesiono w stylu modernistycznym, jego nowoczesna, lecz funkcjonalna architektura doskonale dostosowana była do szkolnego charakteru obiektu. Budynek zachował do dziś pierwotną funkcję jako placówka oświatowa i ważny gmach użyteczności publicznej w Łaziskach Górnych.

Budynek biblioteki miejskiej w Łaziskach Górnych przy ulicy Świerczewskiego 1, wzniesiony w 1913 roku

²⁵ <http://www.laziska.pl/>.

Gmach wzniesiony w 1913 roku, pierwotnie przeznaczony na hotel. Budynek ten nie posiada wyraźnych cech stylowych, jednak jego architektura współgra z położonym w sąsiedztwie budynkiem przy ulicy Dworcowej 4. Budynek pozostał ważnym gmachem użyteczności publicznej w Łaziskach Górnych. Od 1990 roku do chwili obecnej mieści się w nim Powiatowa i Miejska Biblioteka

Publiczna.

Budynek szkoły (obecnie Gimnazjum Nr 3) w Łaziskach Górnych dzielnica Łaziska Średnie przy ulicy Powstańców 6, wzniesiony w latach 1928-1930 w stylu funkcjonalistycznym według projektu inżyniera Krzyżanowskiego z Krakowa

Gmach wzniesiony w latach 1928-1930. Budynek zbudowano w stylu funkcjonalistycznym. Jego nowoczesna, lecz funkcjonalna architektura doskonale dostosowana była do szkolnego charakteru obiektu. Budynek zachował do dziś pierwotną funkcję jako placówka oświatowa i ważny gmach użyteczności publicznej w Łaziskach Górnych. Wolnostojący budynek usytuowany jest w centrum Łazisk Średnich, około 100 metrów na wschód od kopalni węgla kamiennego Bolesław Śmiały. Do budynku głównego przylega trójkondygnacyjny budynek pełniący funkcję domu nauczycielskiego, od południa parterowy budynek pełniący rolę łącznika z usytuowaną na zachód salą gimnastyczną.

Budynek kościoła parafialnego pod wezwaniem Matki Boskiej Królowej Różańca Świętego w Łaziskach Górnych przy ulicy Kościelnej 4, wzniesiony w kilku etapach w pierwszej połowie XX wieku w stylu eklektycznym o elementach neoromańskich i neogotyckich oraz otoczenie tego kościoła

Obecny wygląd kościoła parafialnego pod wezwaniem Matki Boskiej Królowej Różańca Świętego w Łaziskach Górnych jest wynikiem wielokrotnych przebudów i rozbudów świątyni. W eklektycznej sylwecie kościoła dominują elementy neoromańskie. Założkiem dzisiejszej świątyni była kaplica wybudowana według projektu budowniczego Gregerackiego z Żor w latach 1892-1893. W 1906 roku uchwałą zarządu kościelnego postanowiono kaplicę poszerzyć. W 1907 roku według projektu architekta Giemzy rozbudowano jednonawową kaplicę, dobudowując nawę poprzeczną. Dalsza rozbudowa świątyni, polegająca na budowie wieży o wysokości 40 metrów i dobudowie dwóch naw bocznych, wykonana została w latach 1936-1937 według projektu i pod nadzorem inżyniera Jana Affy z Katowic. Lata wojny nie były łaskawe dla łaziskiego kościoła – 3 września 1939 roku w wyniku uderzenia niemieckiego pocisku artyleryjskiego kościół spłonął wraz z wyposażeniem. Pozostały tylko kilkumetrowe mury i kaplica świętego Antoniego. Świątynię odbudowano w latach 1939-1942 oraz w 1945 roku (w styczniu tego roku uszkodzona została wieża kościelna).

Architektura kościoła w Łaziskach Górnych o cechach eklektycznych łączy w sobie elementy stylu neoromańskiego i neogotyckiego. Proste, pozbawione detalu architektonicznego elewacje rozczłonkują tylko różnej wielkości otwory okienne, zamknięte ostrołucznie oraz szkarpy przyścienne. Równie ascetyczne jest wnętrze kościoła, nakryte sklepieniem krzyżowo-żebrowym, z charakterystycznymi wspornikami żeber sklepiennych i dwoma wielobocznymi przysadzistymi filarami w transepcie. Prosta architektura kościoła podkreśla współczesny wystrój.

Budynek plebanii kościoła parafialnego pod wezwaniem Matki Boskiej Królowej Różańca Świętego w Łaziskach Górnych przy ulicy Kościelnej 4, wzniesiony w latach 1902-1903 w stylu domu robotniczego z Górnego Śląska, według projektu budowniczego Gregerackiego z Żor oraz najbliższe otoczenie tego budynku

Budynek plebanii kościoła parafialnego pod wezwaniem Matki Boskiej Królowej Różańca Świętego w Łaziskach Górnych wzniesiony został w latach 1902-1903 według projektu budowniczego Gregerackiego z Żor. Pierwotne plany zakładały powstanie budynku parterowego, jednakże ostatecznie wybudowano obiekt piętrowy. Budynek posiada cechy stylowe robotniczego domu mieszkalnego osad przemysłowych Górnego Śląska z przełomu XIX i XX wieku. Zachował się w nim pierwotny układ przestrzenny, z oryginalną stolarką okienną i drzwiową.

Budynek kościoła parafialnego pod wezwaniem Męczeństwa Św. Jana Chrzciciela w Łaziskach Górnych – dzielnica Łaziska Średnie przy ulicy Kardynała Wyszyńskiego 12, wzniesiony w latach 1937-1940 w stylu modernistycznym według projektu architekta Gambca, a także najbliższe otoczenie kościoła

Kościół parafialny pod wezwaniem Męczeństwa Świętego Jana Chrzciciela w Łaziskach Średnich należy do grupy kościołów górnośląskich wybudowanych w stylu modernizmu. Charakterystyczną cechą świątyni są proste, kubiczne formy, niemal pozbawione detalu architektonicznego. Podobne cechy można zauważyć w grupie kościołów z lat trzydziestych XX wieku, np. św. Antoniego w Syryni, św. Józefa w Świętochłowicach Zgodzie, św. Cyryla i Metodego w Knurowie, czy Najświętszego Serca Pana Jezusa w Katowicach Murckach.

W 1936 roku mieszkańcy Łazisk Średnich zlecieli architektowi Gambcowi z Katowic opracowanie projektu kościoła. W latach 1937-1938 kościół wybudowano pod kierownictwem Łoski z Łazisk. W 1939 roku prowadzono dalsze prace we wnętrzu kościoła, obejmujące roboty tynkarskie i wyposażenie wnętrza w ambonę, witraże i posadzkę. Kościół poświęcono 25 grudnia 1940 roku. Do nowo wybudowanej świątyni przeniesiono wyposażenie tymczasowego kościoła w formie drewnianego baraku (organy, ławki, ołtarze, dzwony, chrześcicę, Stacje Drogi Krzyżowej). W 1946 roku do korpusu kościoła dobudowano wieżę. W latach 1953-1954 malarz Golda ozdobił kościół malowidłami, przedstawiającymi Chrystusa namaszczonego rzesze (strop nawy), śmierć świętego Józefa, ucieczkę do Egiptu (ponad kaplicą północną), połów ryb oraz Chrystusa w Emaus (nad kaplicą południową).

Kościół parafialny pw. Męczeństwa Świętego Jana Chrzciciela w Łaziskach Średnich jest obiektem architektury sakralnej o dobrych proporcjach i harmonijnej bryle. Kubicznej świątyni łaziskiej odpowiada proste wnętrze, wzbogacone witrażami i polichromiami.

Wieża wodna

Wieża wodna wybudowana w 1926 roku, stanowi zabytek techniki o dużej wartości kulturowej. Jest dominującym pod względem wysokości obiektem na terenie Łazisk Dolnych. Zaopatrywana była w wodę ze studni głębinowych w Rusinowie w dolinie Promny. Budowa wieży została wymuszona koniecznością dostarczenia ludności wody, w związku z jej zanikaniem w studniach, powodowanym eksploatacją górniczą. Wieża była jednym ze znaków zmiany dawnej wsi w osadę przemysłową,

a później – w miarę wzrostu liczby mieszkańców i rozbudowy starych zakładów przemysłowych – w miasto.

Obecnie wieża jest nieczynna.

Przydrożna kapliczka świętego Jana na Wierzysku

Przydrożna, kamienna kapliczka św. Jana na Wierzysku ufundowana została w 1819 roku przez Mateusza Michalskiego, nauczyciela pracującego w Łaziskach. Ten prawie dwustuletni obiekt stoi na skrzyżowaniu starych szlaków handlowych. Tędy bowiem przebiegał trakt z Krakowa do Gliwic i dalej do Wrocławia.

Lokalne podania wiążą powstanie kapliczki ze znanym i wielokrotnie potwierdzonym w regionie zwyczajem „ślubowania” krzyży i świątków w przypadku ocalenia życia. Jedno z tych podań wskazuje, że fundatorem kapliczki był żołnierz I wojny światowej, co jest nieprawdopodobne, bo niezgodne z datą wskazaną na cokole.

Kapliczkę stanowi figura św. Jana, najmłodszego apostoła, autora jednej z Ewangelii, Listów i Apokalipsy, co symbolizuje zwój pism trzymany w lewej ręce wyrzeźbionej figury. Zgodnie z tradycją przedstawiony on jest z kielichem, z którego wysuwać się powinien wąż (wg legendy św. Jan miał unieszkodliwić truciznę w kielichu podanym mu do wypicia). U stóp figury widzimy orła, także tradycyjny symbol św. Jana Ewangelisty

Kapliczka była kilkakrotnie odnawiana. Pierwszy raz w 1919 roku, w setną rocznicę jej wybudowania przez mieszkańców Łazisk i Wyr, działających w Towarzystwie Oświaty na Śląsku im. Św. Jacka, a drugi raz po zniszczeniu jej w czasie II wojny światowej.

Budynek – dawna willa dyrektora kopalni przy ulicy Pstrowskiego 17

Budynek zbudowano w 1908 roku jako willę dla dyrektora pobliskiej kopalni. W 1945 roku willę przeznaczono na potrzeby kulturalno-oświatowe pracowników kopalni, ich rodzin i społeczności Łazisk, otwarto w niej Dom Kultury KWK „Bolesław Śmiały”. Obecnie w budynku mieszczą się biura Kompanii Węglowej S.A. - KWK "Bolesław Śmiały".

Bunkier w lesie na Wierzysku

Bunkier w lesie na Wierzysku jest jednym z kilku znajdujących się w najbliższej okolicy, tworzących pododcinek „Wyr”, wchodzący w skład „reduktu mikołowskiej”.

7. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń

Gmina wykorzystuje walory kulturowe i przyrodnicze obiektów na swoim terenie, tworząc ścieżki dydaktyczne, które można nazwać markowymi produktami turystycznymi, w celu zwiększenia atrakcyjności obszaru dla turystów, a przede wszystkim dla mieszkańców. Są to: Szlak Zabytków Techniki, a także:

1) Przyrodnicza ścieżka dydaktyczna w Dolinie Brady

Własność: prywatna/ gminna/ Skarb Państwa

2) Przyrodnicza ścieżka dydaktyczna na Wierzysku i Górze św. Jana

Własność: prywatna/ gminna/ Skarb Państwa

3) Kulturowa ścieżka dydaktyczna na Wierzysku i Górze św. Jana

Własność: prywatna/ gminna/ Skarb Państwa

4) Przyrodnicza ścieżka dydaktyczna na Kamienicy

Własność: prywatna/ gminna/ Skarb Państwa

5) Kulturowa ścieżka dydaktyczna na Kamienicy

Własność: prywatna/ gminna/ Skarb Państwa

6) Kulturowa ścieżka dydaktyczna na Bradzie

Własność: prywatna/ gminna/ Skarb Państwa

7) Przyrodnicza ścieżka dydaktyczna na Kopaninie i w rejonie ul. Lasoki

Własność: prywatna/ gminna/ Skarb Państwa

8) Kulturowa ścieżka dydaktyczna na Kopaninie i w rejonie ul. Lasoki

Własność: prywatna/ gminna/ Skarb Państwa

9) Muzeum Energetyki

Własność: prywatna

Ponadto Gmina korzystając z walorów dziedzictwa realizuje program INDUSTRIADA – wzajemną promocję – Miasto-Muzeum Energetyki; Muzeum Energetyki-Miasto.

Ocena stanu zachowania przeprowadzona przez firmę ABACUS została zaprezentowana w poniższej tabeli.

Tabela 4. Ocena stanu zachowania zabytków

lp.	obiekt	stan zachowania	wartość zabytkowa
Łaziska Brada			
1.	krzyż kamienny, przydrożny – ul. Brada 14	dobry	wysoka
2.	budynek mieszkalny – ul. Brada 35	dobry	brak
3.	budynek dawnego dworca PKP – ul. Kolejowa 8	zły	brak
Łaziska Średnie			
4.	budynek mieszkalny – ul. Długa 2	średni	niewielka
5.	budynek mieszkalny – ul. Długa 4	średni	niewielka
6.	budynek mieszkalny – ul. Kopalniana 1	dobry	brak
7.	budynek mieszkalny – ul. Kopalniana 3	dobry	brak
8.	budynek mieszkalny – ul. Kopalniana 4	zły	brak
9.	budynek mieszkalny – ul. Kopalniana 7	średni	brak
10.	krzyż drogowy – ul. Kopalniana	dobry	niewielka
11.	budynek handlowo-usługowy – ul. Lasoki 1 c	dobry	brak

lp.	obiekt	stan zachowania	wartość zabytkowa
12.	kapliczka przydrożna, skrzynkowa – ul. Lasoki / Gajowa	średni	niewielka
13.	budynek mieszkalno-usługowy – ul. Powstańców Śląskich 1	dobry	niewielka
14.	budynek mieszkalny – ul. Powstańców Śląskich 4	dobry	niewielka
15.	budynek mieszkalny – ul. Powstańców Śląskich 5	dobry	brak
16.	szkoła – Gimnazjum Nr 3 – ul. Powstańców Śląskich 6	dobry	wysoka
17.	budynek mieszkalno-usługowy – ul. Powstańców Śląskich 11	zły	brak
18.	budynek mieszkalny – ul. Pstrowskiego 2	dobry	brak
19.	budynek usługowo-biurowy – ul. Pstrowskiego 4	średni	niewielka
20.	budynek mieszkalny – ul. Pstrowskiego 8	średni	niewielka
21.	KWK „Bolesław Śmiały” – ul. Pstrowskiego 12	dobry	średnia
22.	dom kultury – ul. Pstrowskiego 17	średni	wysoka
23.	budynek mieszkalny – ul. Pstrowskiego 19	dobry	wysoka
24.	budynek mieszkalny – ul. Pstrowskiego 21	średni	brak
25.	budynek mieszkalny – ul. Pstrowskiego 23	średni	brak
26.	budynek mieszkalny – ul. Pstrowskiego 25	dobry	niewielka
27.	budynek mieszkalny – ul. Sikorskiego 1	średni	niewielka
28.	budynek mieszkalny – ul. Sikorskiego 3	średni	niewielka
29.	budynek mieszkalny – ul. Sikorskiego 5	średni	niewielka
30.	budynek dawnego dworca PKP – ul. Sikorskiego 6	zły	brak
31.	budynek mieszkalny – ul. Sikorskiego 8	średni	niewielka
32.	cmentarz parafii rzymskokatolickiej – ul. Sikorskiego / Wyrka / Nowa	dobry	brak
33.	krzyż – ul. Sikorskiego / Wyrka	dobry	niewielka
34.	budynek mieszkalny – ul. Słowackiego 6	średni	brak
35.	budynek mieszkalny – ul. Staszica 1	dobry	niewielka
36.	budynek mieszkalny – ul. Staszica 2	dobry	niewielka
37.	budynek mieszkalny – ul. Staszica 6	dobry	niewielka
38.	budynek dawnej szkoły – ul. Wyszyńskiego 8	średni	średnia
39.	budynek mieszkalny – ul. Wyszyńskiego 9	dobry	brak
40.	budynek mieszkalny – ul. Wyszyńskiego 12	zły	wysoka
41.	kościół parafialny pw. Męczeństwa Św. Jana Chrzciciela – ul. Wyszyńskiego 12	dobry	wysoka
42.	figura Matki Boskiej z Fatimy – kościół św. Jana Chrzciciela	dobry	brak
43.	budynek mieszkalny – ul. Wyszyńskiego 21	średni	niewielka
44.	krzyż przydrożny, kamienny – ul. Wyszyńskiego 26	zły	wysoka
45.	budynek mieszkalny – ul. Zwałowa 3	zły	niewielka
46.	budynek mieszkalny – ul. Zwałowa 5	zły	niewielka
Łaziska Kopanina			
47.	budynek mieszkalny – ul. Wyzwolenia 1	dobry	niewielka
48.	budynek mieszkalny – ul. Wyzwolenia 2	średni	średnia
49.	budynek mieszkalny – ul. Wyzwolenia 3	średni	średnia
50.	szkoła – ul. Wyzwolenia 4	dobry	średnia
51.	budynek mieszkalny – ul. Wyzwolenia 5	średni	średnia
52.	budynek mieszkalny – ul. Wyzwolenia 6	średni	średnia
53.	budynek mieszkalny – ul. Wyzwolenia 7	dobry	niewielka
54.	budynek mieszkalny – ul. Wyzwolenia 8	średni	niewielka
55.	budynek mieszkalny – ul. Wyzwolenia 11	średni	średnia
56.	budynek mieszkalny – ul. Wyzwolenia 12	średni	średnia
57.	budynek mieszkalny – ul. Wyzwolenia 13	średni	niewielka
58.	budynek mieszkalny – ul. Wyzwolenia 14	średni	niewielka
59.	budynek mieszkalny – ul. Wyzwolenia 15	średni	niewielka
60.	budynek mieszkalny – ul. Wyzwolenia 16	średni	niewielka
61.	budynek mieszkalny – ul. Wyzwolenia 17	średni	średnia
62.	budynek mieszkalny – ul. Wyzwolenia 18	dobry	niewielka
63.	budynek mieszkalny – ul. Wyzwolenia 19	średni	niewielka
64.	budynek mieszkalny – ul. Wyzwolenia 20	dobry	niewielka
65.	budynek mieszkalny – ul. Wyzwolenia 21	dobry	niewielka
66.	budynek mieszkalny – ul. Wyzwolenia 22	dobry	niewielka
67.	budynek mieszkalny – ul. Wyzwolenia 23	dobry	niewielka
Łaziska Dolne			

lp.	obiekt	stan zachowania	wartość zabytkowa
68.	krzyż przydrożny – ul. górnicza / piaskowa	zły	wysoka
69.	krzyż przydrożny – ul. Mikołowska / Krótka	dobry	niewielka
70.	budynek mieszkalny – ul. Mikołowska / Szkolna	średni	niewielka
71.	krzyż kapliczkowy – ul. Mikołowska / Wierzysko	zły	wysoka
72.	budynek katechetyczny – ul. Szkolna 8	dobry	brak
73.	budynek mieszkalno-usługowy – ul. Szkolna 14	dobry	niewielka
74.	krzyż kapliczkowy – ul. Szkolna / Wodociągowa	średni	średnia
75.	pomnik – ul. Świerczewskiego / Mikołowska / Pstrowskiego	średni	niewielka
76.	wieża ciśień – ul. Wodociągowa	zły	wysoka
77.	kaplica przydrożna św. Jana Ewangelisty – ul. Wierzysko	średni	wysoka
78.	zespół dawnych bunkrów obronnych – ul. Wierzysko	zły	wysoka
79.	zespół dawnych bunkrów obronnych – ul. Wodna	zły	wysoka
Łaziska Górne			
80.	budynek mieszkalno-usługowy – ul. Barlickiego 1	średni	średnia
81.	budynek mieszkalno-usługowy – ul. Barlickiego 3	średni	brak
82.	budynek mieszkalno-usługowy – ul. Barlickiego 5	średni	brak
83.	budynek mieszkalny – ul. Barlickiego 7	dobry	brak
84.	krzyż kapliczkowy – ul. Barlickiego / Cieszyńska / Wąska	zły	wysoka
85.	budynek przedszkola – ul. Chopina 5	dobry	brak
86.	budynek mieszkalny – ul. Chopina 7	dobry	niewielka
87.	budynek biurowy – ul. Chopina 8	dobry	brak
88.	budynek mieszkalny – ul. Chopina 9	dobry	niewielka
89.	budynek mieszkalny – ul. Chopina 10	dobry	niewielka
90.	szyb Bolko – budynek przemysłowy – ul. Chopina	zły	średnia
91.	szkoła – ul. Cieszyńska 12	dobry	wysoka
92.	krzyż kapliczkowy – ul. Cieszyńska 18	średni	wysoka
93.	budynek posterunku policji – ul. Dworcowa 3	dobry	brak
94.	szkoła – ul. Dworcowa 4	dobry	wysoka
95.	budynek mieszkalny – ul. Dworcowa 5	dobry	niewielka
96.	budynek mieszkalny – ul. Dworcowa 7	dobry	niewielka
97.	budynek mieszkalny – ul. Dworcowa 9 /Chopina	średni	wysoka
98.	budynek mieszkalny – ul. Dworcowa 23	dobry	średnia
99.	budynek mieszkalny – ul. Dworcowa 31	dobry	niewielka
100.	budynek mieszkalny – ul. Dworcowa 35	średni	niewielka
101.	budynek mieszkalny – ul. Dworcowa 39	średni	brak
102.	kościół parafialny pw. Matki Boskiej Królowej Różańca Świętego – ul. Kościelna 4	średni	wysoka
103.	probostwo parafii pw. Matki Boskiej Królowej Różańca Świętego – ul. Kościelna 4	dobry	wysoka
104.	kaplica grobowa 1933 – ul. Kościelna 4	dobry	średnia
105.	kaplica – grotta NMP – ul. Kościelna 4	średni	niewielka
106.	krzyż misyjny – ul. Kościelna 4	dobry	niewielka
107.	krzyż – ul. Kościelna 4	dobry	średnia
108.	pomnik powstańców śląskich – ul. Kościelna 4	dobry	średnia
109.	krzyż – ul. Kościelna 4	dobry	niewielka
110.	kapliczka słupowa św. Jana Nepomucena – ul. Łazy / Hutnicza	średni	średnia
111.	budynek mieszkalny – ul. Łazy 5	zły	niewielka
112.	budynek mieszkalny – ul. Orzeska 6-8	dobry	brak
113.	budynek mieszkalny – ul. Orzeska 7	zły	brak
114.	ul. Orzeska 37 / Spokojna	zły	niewielka
115.	kapliczka domkowa – ul. Orzeska 39	dobry	niewielka
116.	krzyż kamienny – ul. Orzeska	średni	wysoka
117.	budynek ratusza (Urzędu Miasta) – Plac Ratuszowy 1	dobry	wysoka
118.	budynek mieszkalny – Plac Ratuszowy 8	dobry	niewielka
119.	biblioteka miejska – ul. Świerczewskiego 1	średni	wysoka
120.	dom kultury – ul. Świerczewskiego 2	dobry	średnia
121.	budynek mieszkalny – ul. Świerczewskiego 3	dobry	brak
122.	budynek mieszkalno-handlowy – ul. Świerczewskiego 5	dobry	brak
123.	krzyż przydrożny – ul. Świerczewskiego 14	dobry	niewielka
124.	budynek mieszkalny – ul. Świerczewskiego 18	średni	niewielka

lp.	obiekt	stan zachowania	wartość zabytkowa
125.	budynek mieszkalny – ul. Świerczewskiego 20	średni	niewielka
126.	budynek mieszkalny – ul. Świerczewskiego 22	średni	niewielka
127.	budynek mieszkalny – ul. Świerczewskiego 24	średni	niewielka
128.	budynek mieszkalny – ul. Świerczewskiego 26	średni	niewielka
129.	budynek mieszkalny – ul. Świerczewskiego 28	średni	niewielka
130.	budynek mieszkalny – ul. Świerczewskiego 30	średni	niewielka

Źródło: GPOnZ 2005 (ABACUS)

Powyższy spis zabytków został uzupełniony i rozszerzony o nowe obiekty w trakcie weryfikacji prowadzonej w 2014 r.

ZALECENIA KONSERWATORSKO-OCHRONNE (obszary i zasady ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowe)²⁶

Ochroną konserwatorską należy objąć wszystkie, wyszczególnione w tabeli (Tabela 1. Zestawienie znanych stanowisk archeologicznych) stanowiska archeologiczne. W szczególności ochrona ta winna polegać na:

- zakazie jakichkolwiek prac ziemnych w podanym zasięgu występowania zidentyfikowanych na powierzchni stanowisk materiałów zabytkowych (zaznaczonych na ryc. 1 – mapie w skali 1:25 000 oraz na mapach w skali 1:10 000), w tym np. przekładki i budowy ciągów infrastruktury technicznej, działalność inwestorska itd. bez podjęcia niezbędnych badań archeologicznych (por. pkt. 2);
- w wypadku konieczności podejmowania jakichkolwiek działań związanych z naruszaniem gruntu w obrębie wyróżnianych stanowisk archeologicznych winny być one poprzedzone uzupełniającymi archeologicznymi badaniami weryfikacyjnymi (w tym rozpoznawczo-sondazowymi), ewentualnie – w zależności od uzyskanych wyników – ratowniczymi (lub jedynie nadzorem), zaplanowanymi i przeprowadzonymi w uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Wspomniane prace chroniące substancję zabytkową, mogą w wypadku stanowisk tzw. płaskich „uwolnić” dany teren dla celów inwestycyjnych;
- wszelkie roboty ziemne (inwestycyjne) realizowane w najbliższym zapleczu (otulinie) wszystkich wyróżnionych stanowisk archeologicznych, tzn. w pasach do około 50-100 m od ich centrum (w wypadku śladów osadnictwa – 100 m, w wypadku osad 50 m), winny być prowadzone pod nadzorem archeologicznym. Nie da bowiem się wykluczyć większego – niż zakłada się na obecnym etapie rozpoznania terenu – zasięgu poszczególnych stanowisk archeologicznych. Uzgodnień szczegółowych zakresu nadzoru należy dokonywać z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków;
- mając na uwadze opisany, niedostateczny stan rozpoznania archeologicznego terenu (w tym też niedostępność niektórych fragmentów w trakcie badań powierzchniowych AZP), potencjalną możliwość istnienia nierozpoznanych dotąd stanowisk archeologicznych, zaleca się wprowadzenie zasady stałego prowadzenia nadzorów archeologicznych podczas większych robót ziemnych na terenie miasta (np. inwestycje liniowe, rozbudowa, przebudowa lub budowa zakładów przemysłowych, likwidacja lub poszerzanie zasięgu hałd, budowa sklepów w typie marketów, z reguły obejmujących połąć kilku hektarów gruntu, budowa nowych dróg i ulic). Wspomniane nadzory winny obejmować zwłaszcza wszelkiego typu inwestycje, związane z ingerencją podziemną (wykonywaniem wykopów) w dzielnicach miasta o średniowiecznej metryce (Łaziska Górne, Dolne, Średnie, Kąty, Mokre) lub związanych z nowożytną działalnością gospodarczą (Brada-Hutnikówka; Kąty-

²⁶ Dominik Abłamowicz dla GPOnZ 2005.

Diabelski Młyn). Należy liczyć się z tym, że pod fundamentami istniejącej zabudowy lub pod innymi elementami zagospodarowania terenu (np. hałdami), potencjalnie może znajdować się archeologiczna substancja zabytkowa;

- prowadzenie jakichkolwiek prac ziemnych w obrębie budynków i obiektów uznanych za zabytkowe ze względów architektonicznych, historycznych (zwłaszcza sakralnych) lub innych winny być prowadzone pod nadzorem archeologicznym, w uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Nie można wykluczyć, że ich części ziemne kryją nieznanne elementy lub szczegóły konstrukcyjne, ewentualnie pozostałości starszych założeń (nawet o podobnej do dzisiejszej funkcji).

Do oceny stanu dziedzictwa kulturowego zastosowano analizę SWOT (czynników rozwojowych). To procedura analityczna umożliwiająca porządkowanie i prezentację danych. Jest to jedno z podstawowych narzędzi planowania strategicznego.

Jej nazwa stanowi akronim czterech typów czynników rozwojowych:

- S-Strengths (Atuty) – pozytywne czynniki wewnętrzne, mocne strony, przewagi lub zalety mogące przyczynić się do osiągnięcia celów,
- W-Weaknesses (Słabości) – negatywne czynniki wewnętrzne, bariery, wady i braki, mogące przeszkodzić w realizacji celów,
- O-Opportunities (Szanse) – pozytywne czynniki zewnętrzne, pochodzące z otoczenia (takie, na które nie ma możliwości wpływu), mogące przyczynić się do osiągnięcia celów,
- T-Threats (Zagrożenia) – negatywne czynniki zewnętrzne pochodzące z otoczenia (takie, na które nie ma możliwości wpływu), mogące przeszkodzić w realizacji celów.

W listopadzie 2015 roku w Urzędzie Miejskim w Łaziskach Górnych i w starostwie, odbyło się spotkanie z partnerami samorządowymi, w ramach zadania "Przygotowanie i opracowanie dokumentu strategiczno-operacyjnego pn. "Podstrategia promocji obszaru funkcjonalnego powiatu mikołowskiego wraz z przygotowaniem Planu Operacyjnego na lata 2016-2025 (w tym Strategii Marki Powiatu Mikołowskiego)²⁷.

Dokonano na nim analizy SWOT dla powiatu i dla gminy. Wyniki przeprowadzonej analizy stanowią podstawę dla formułowania GPOnZ, który powinien uwzględniać wzmocnianie atutów, minimalizację słabości, wykorzystywanie szans i unikanie zagrożeń.

Tabela 5. Analiza SWOT dla powiatu z uwzględnieniem roli Łazisk Górnych

Analiza SWOT	
Atuty	Słabości
• Bogata i różnorodna oferta kulturalna na poziomie gmin (np. Mikołowskie Dni Muzyki – impreza regionalna, Festiwal Orkiestr Dętych) • Bogata oferta cyklicznych imprez sportowych np. na terenie Orzesza, Łazisk Górnych, Mikołowa, Wyr	• Nieumiejętne wykorzystanie walorów dziedzictwa kulturowego przez powiat i gminy (np. Sanktuarium Matki Bożej w Bujakowie – Opiekunki Środowiska Naturalnego, Szlak Architektury Drewnianej), cmentarz żydowski – zabytkowe macewy)
Otoczenie	
Szanse	Zagrożenia
• Centralne położenie powiatu na terenie całej	• Słaba infrastruktura hotelowa (powiat

²⁷ w ramach projektu pod nazwą „J-ednolita S-trategia T-erytorialna = spójny obszar funkcjonalny powiatu mikołowskiego poprzez wzmocnienie mechanizmów efektywnej współpracy JST” w ramach programu „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego” finansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG 2009-2014."

Analiza SWOT	
aglomeracji • Bliskość aglomeracji śląskiej • Dodatni bilans migracyjny – na terenie powiatu osiedla się więcej osób, mniej odpływa • Istnienie Śląskiego Ogrodu Botanicznego oraz Muzeum Energetyki na Szlaku Zabytków Techniki • Dobra sieć drogowa, sieć kolejowa • Sąsiedztwo powiatu pszczyńskiego, licznie odwiedzanego przez turystów. Możliwość połączenia się z turystycznym szlakiem pszczyńskim	atrakcyjny turystycznie) • Niewykorzystanie istniejących warunków naturalnych do infrastruktury o charakterze turystyczno-wypoczynkowym • Brak wspólnej platformy promocji powiatu i gmin (gminy promują się same) • Konkurencyjna oferta miast: Tychów, Katowic, Pszczyny, Rudy Śląskiej, Żor, Rybnika, Gliwic

Źródło: opracowanie własne

Analiza SWOT była wypracowywana przez wszystkich uczestników konsultacji wspólnie w formie dyskusji. Analiza odbyła się w podziale na cztery obszary: gospodarki (G), turystyki (T), kultury (K), sportu i rekreacji (S). Litery zapisane w nawiasach po nazwach czynników oznaczają obszary, do których można je przypisać.

Tabela 6. Analiza SWOT potencjału promocyjnego gminy Łaziska Górne

Analiza SWOT	
Atuty	Słabości
– Dwie hałdy – obecnie tereny spacerowe, znak charakterystyczny dla Łazisk widoczny z trasy Wisła – Katowice, (S), (T) – Industrialność, (T) – Dobra komunikacja, przez gminę przebiega Droga Krajowa, która umożliwia szybkie przemieszczanie się, (T), (G) – Łaziska Górne są na szlaku zabytków techniki (Muzeum Energetyki prowadzi cykliczną imprezę „Święto Światła” odbywające się w Święto Trzech Króli), wieża wodociągowa – ostatnio jedna z najbardziej odwiedzanych destynacji na tym szlaku, (T) – 14.11 – rajd samochodowy szlakiem obiektów industrialnych (w tym Muzeum Energetyki) – pokazuje to, że te obiekty cieszą się zainteresowaniem, (T) – Złot starych motocykli, (T) – Niszowość: Festiwal Pod górę – festiwal górski, organizowany przez MDK, na który przyjeżdżają ludzie z całej Polski z udziałem znanych gości; Ogólnopolska wystawa Kanarków kształtnych – Puchar Polski, impreza ogólnopolska, z udziałem gości z Europy (jeden dzień konkursowy, dwa dni otwarte, wystawowe), było już blisko 26 edycji konkursu, (K), (T) – Drużyna Hammersów, Lwy Jasia – piłka ręczna, kobieca drużyna siatkarska, która obecnie awansowała do 2 ligi, (S) – Tereny rekreacyjne – dużo i mocno doinwestowane.	– Niepełnosprawni to zadanie powiatu, ale w Łaziskach Górnych planuje się stworzenie obiektu, dziennego domu pobytu dla osób niepełnosprawnych, szczególnie dla grupy 25+, – Częściowe dostosowanie infrastruktury dla osób niepełnosprawnych (chodniki, podjazdy), – Słaba komunikacja wewnątrzpowiatowa, (T) – Na terenie Łazisk Górną brakuje miejsca na duże inwestycje gospodarcze. (G)

Analiza SWOT

- Są nowoczesne, przyjazne. Duży teren przy drodze krajowej, jest basen otwarty (nowoczesny w skali województwa – niecki ze stali nierdzewnej), obok boiska do siatkówki, zimą lodowisko, (S), (T)
- Skate park — jedyny w powiecie, (S), (T)
  - Ścieżki zdrowia – zmodernizowana, odtworzona, przy pięknych, oczyszczonych stawach. Można tam jeździć na rolnkach, rowerze, uprawiać sporty kajakowe. Ma około 2 km, z elementami do ćwiczeń na świeżym powietrzu, z dwoma siłowniami zewnętrznymi. Niedawno oddano kolejne 750 m. ścieżki oddano, połączono z pozostałymi, zrobiono pętelkę dla rolnkowców, (S), (T)
  - Ynzla – teren zalesiony, stare paleniska. Teraz powstało z tego miejsce na pikniki, z grillem, paleniskiem, gdzie może usiąść około 50 osób, aby pobiesiadować. Od marca do listopada można wynająć ten teren za darmo, oczywiście za deklaracje za posprzątanie, (S)
  - W przygotowaniu Małpi Gaj, lasek, który jest pomiędzy osiedlem mieszkaniowym a domkami jednorodzinny. Planuje się zrobienie tam terenu rekreacyjnego, parku linowego, streat work – pod parkur, ścieżki dla rolnkowców, tory przeszkód, place zabaw, (S)
  - Miasto inwestuje w każdego mieszkańca. Powstają place zabaw, Uniwersytet III Wieku. Miasto dba o mieszkańca w każdym wieku, wspiera stowarzyszenia, które zajmują się osobami niepełnosprawnymi (K), (S)
  - Kopalnia i Huta to fajne zakłady – uciążliwe, ale dają duże dochody dla miasta, dzięki czemu można tworzyć infrastrukturę dla mieszkańców (Przedszkole integracyjne i żłobek na 33 dzieci, szkoła integracyjna, planowanie nowego żłobka, dostosowane mieszkanie w Łaziskach Górnych do osób na wózkach. W zasobach komunalnych jest kilka mieszkań dostosowanych do osób, (G), (S)
  - Gmina w 80% skanalizowana, woda jest wszędzie, (G)
  - Od 1.01.2016 będzie darmowa komunikacja miejska (trzy linie: Ł, M, N) – obsługują całe Łaziska Górne i okolice. Nowa linia, szybka będzie przejeżdża przez „centra” Łazisk Górnych, Średnich, Dolnych,
  - Od 1.10.2015 – ruszył Uniwersytet Trzeciego Wieku, który przerósł oczekiwania, (K)
  - Linie kolejowe: Rybnik-Katowice i druga linia Rybnik-

Analiza SWOT	
Tychy, w remoncie, linia kolejowa Orzesze-Oświęcim ruszy w ramach ZIT, (G) – Poparcie ze strony burmistrza w tworzeniu nowych biznesów, (G) – Przez Łaziska Średnie przechodzi Szlak Kulinaryny "Śląskie Smaki" – restauracja Pod Białym Orłem ze śląskim obiadem, (K) – Dużo małych piekarni, masarni (wędliny od Bienioszka), gdzie produkty są dobrej jakości i można z nimi współpracować, aby stworzyć dobry produkt lokalny, (G), (K) – Łaziska Górne działają w niszach na skalę kraju – to są bardzo specyficzne wydarzenia kulturalne, (K) – Świętojańskie Dni Łazisk – wydarzenie, które skupia nie tylko łaziszczan, ale i osoby z okolic, (K), (T) – Promocja wewnętrzna – do mieszkańców. Aktywizuje się media lokalne (np. Gazeta Łaziska – bardzo popularna), inna bezpłatna, miesięcznik pow. mikołowskiego „Nasza Gazeta”, gdzie pojawiają się inf. O Łaziskach, jest www, – Co roku spotkania z mieszkańcami w 7 miejscach. Jest to reguła – spotyka się burmistrz i władze miasta (przełom października – listopada), – Wizytówką staje się nowa przychodnia, – Hala siatkówki z bowlingiem.	
Otoczenie	
Szanse	Zagrożenia
– Szlak Zabytków Techniki i Industriada (T)	– 29 i 45 – linie wojewódzkie, w zależności od decyzji władz istnieje ryzyko, że zostaną zlikwidowane, łączą Łaziska z Katowicami. (Linia 69 łączy Łaziska z Żorami), (T) – zagrożenie, że kolej zlikwiduje połączenia (T)

Źródło: opracowanie własne

Mieszkańcy mogli ponadto dać wyraz swoim opiniom, ocenom i pomysłom w ramach przeprowadzonej w gminach powiatu mikołowskiego kampanii informacyjnej, wspomaganą poprzez rozprowadzenie, zebranie i analizę ankiet.

W dniach 18.02-03.03.2016 roku zrealizowane zostało badanie ankietowe w ramach prac nad „Podstrategią kształtowania przestrzeni publicznej (w tym rewitalizacji obszarów zdegradowanych i działania na rzecz rozwoju przestrzeni publicznych służących wzmocnieniu lokalnych więzi społecznych oraz opieki nad zabytkami) na lata 2016-2025 wraz z Planem Operacyjnym”.

Badanie było prowadzone z zastosowaniem połączenia dwóch metod zbierania danych (mixed mode): ankiety internetowej do samodzielnego wypełniania oraz wywiadów kwestionariuszowych.

W zakresie aktualnego poziomu zabytków i opieki nad nimi najliczniejsze były oceny ambiwalentne (*średnio*). Co więcej odsetki odpowiedzi pozytywnych (*bardzo dobrze* i *dobrze*) i wyższy negatywnych (*bardzo źle* i *źle*) były bardzo zbliżone, z nieznaczną przewagą tych pierwszych. Brak jednoznacznej opinii mieszkańców w tej kwestii może być związany z niewielkim społecznym zainteresowaniem kwestią obiektów zabytkowych.

Tabela 7. Oceny aktualnego poziomu ochrony zabytków i opieki nad nimi w Gminie

Odpowiedź	Liczba	%
Bardzo dobrze	4	1,05%
Dobrze	85	22,31%
Średnio	211	55,38%
Źle	65	17,06%
Bardzo źle	16	4,20%
Łącznie	381	100,00%

Źródło: badanie mixed mode, n=381

Następne pytanie dotyczyło lokalizacji zabytków wymagających lepszej ochrony i opieki. Ponad połowa Respondentów była zdania, że znajdują się one w Łaziskach Dolnych.

Tabela 8. Dzielnice, gdzie znajdują się zabytki, które wymagają lepszej ochrony i opieki w przyszłości (pytanie wielokrotnego wyboru)

Odpowiedź	Liczba wskazań	%
Łaziska Górne	109	31,50%
Łaziska Średnie	60	17,34%
Łaziska Dolne	177	51,16%

Źródło: badanie mixed mode, n=381

Poniższa tabela zawiera najczęściej wymieniane zabytki w poszczególnych dzielnicach.

Tabela 9. Zabytki, które wymagają lepszej ochrony i opieki w przyszłości (pytanie wielokrotnego wyboru)

Miejscowość	Zabytki
Łaziska Górne	kościół Matki Boskiej Królowej Różańca Świętego, bunkry, budynek szkoły nr 1
Łaziska Średnie	kościół pw. Męczeństwa Św. Jana Chrzyciela, Pomnik Ofiar Walki o Wyzwolenia Narodowe i Społeczne
Łaziska Dolne	wieża ciśnienia, bunkry

Źródło: badanie mixed mode, n=381

Gmina przywiązuje wielką wagę do procesu edukacyjnego i upowszechniającego wiedzę o zabytkach. W Łaziskach Górnych odbywają się zajęcia nauczania regionalnego obejmujące wszystkie PRZEDSZKOLA: Zajęcia związane z:

- przemysłem górniczym: tygodniowa realizacja tematyki związanej z powstawaniem węgla, pracą na kopalni, wykonanie prac plastycznych o tej tematyce. Ponadto zaproszenie do przedszkoli górników z pobliskiej kopalni KWK „Bolesław Śmiały”. Ponadto każdego roku jedna grupa przedszkolna zwiedza Izbę Pamięci KWK Bolesław Śmiały;
- przemysłem energetycznym - co roku najstarsze grupy przedszkolne zwiedzają Muzeum Energetyczne w Łaziskach Górnych. Zapoznanie z tradycjami świątecznymi ze szczególnym uwzględnieniem zwyczajów śląskich;
- Bożym Narodzeniem: organizowanie spotkań opłatkowych, przygotowanie co roku przez inną grupę przedszkolną jasełek. Pieczenie ciasteczek przez wszystkie dzieci przedszkolne;

- Wielkanocą: zapoznanie dzieci z typowymi dla Śląska zwyczajami, wykonanie ozdób wielkanocnych. Ozdabianie babeczek wielkanocnych do koszyczka wielkanocnego, szukanie „zajaczka”.

W szkołach natomiast są prowadzone zajęcia w ramach kółek regionalnych.

SZKOŁA PODSTAWOWA NR 1

- Kółko regionalne w klasach I-III – lata 2012/13, 2013/14, 2014/15
- Kółko regionalne w klasach IV-VI – lata 2012/13 - 10 osób

SZKOŁA PODSTAWOWA NR 5

- Zajęcia nauczania regionalnego 2013 r. – kółko regionalne w ramach godzin karcianych – 10 uczniów

SZKOŁA PODSTAWOWA NR 6

- 2012/2013 – raz w miesiącu zajęcia z edukacji regionalnej w klasach II
- 2013/2014 – raz w miesiącu zajęcia z edukacji regionalnej w klasie III

ZESPÓŁ SZKÓŁ IM. PIASTÓW ŚLĄSKICH

Tematyka zawarta w treściach programowych:

- z edukacji wczesnoszkolnej: tradycje, zwyczaje regionalne, elementy gwary śląskiej;
- języka polskiego - w gimnazjum różnicowanie terytorialne polszczyzny (dialekt śląski);
- plastyki - w kl. 4-5 SP: muzeum regionalne, tradycje, obyczaje regionalne; kl. 1 GM: zabytki mojego miasta i regionu.

Liczba uczniów uczestniczących w zajęciach: 2013 – 160; 2014 – 226; 2015 – 226.

W Gminie organizowane są też wystawy i konkursy.

SZKOŁA PODSTAWOWA nr 1

Udział zespołów wokalnych w konkursie „Śląskie śpiewanie” – lata 2012/13, 2013/14, 2014/15.

Udział w konkursach regionalnych:

- a) „Na Śląsku miyszkomy po śląsku godomy” – lata 2012/13, 2013/14, 2014/15
- b) „Łaziska Górne moja mała ojczyzna” lata 2012/13 i 2014/15 – 5-osobowe reprezentacje
- c) „Świętojański Turniej Wiedzy o Łaziskach” rok szkolny 2014/15 – 5-osobowa reprezentacja

SZKOŁA PODSTAWOWA NR 5

- konkurs plastyczny „Herb Łazisk Górnych” klasy 1-3 – każdego roku, 2013, 2014, 2015
- „Pamiętki mojej rodziny” – wystawa – klasy I-III – każdego roku, 2013, 2014, 2015
- Konkurs na temat patrona szkoły – Powstańców Śląskich- klasy IV-VI – w latach 2013, 2014
- „Praca górników w kopalni” projekt literacko-plastyczny – wszystkie klasy - każdego roku, 2013, 2014, 2015
- Albumy o Łaziskach lub najciekawsze miejsca Łazisk- wystawy

- Szkoła organizuje Powiatowy Konkurs „Na Śląsku mieszkamy, po Śląsku godomy”
- każdego roku 04.12 szkoła organizuje spotkanie z górnikami z okazji Barbórki – biorą w nim udział wszystkie klasy – każdego roku 2013, 2014, 2015
- Tradycje i zwyczaje związane ze świętami wielkanocnymi i bożonarodzeniowymi kultywują mieszkańcy Łazisk Górnych- pogadanki i działania praktyczne- potrawy, ozdoby świąteczne – każdego roku 2013, 2014, 2015
- Wycieczki na Wierzysko oraz po najbliższej okolicy. Rozwijanie umiejętności „czytania krajobrazu”- np. rozumienie związków architektury z historią i warunkami naturalnymi regionu) – wszystkie klasy, każdego roku 2013, 2014, 2015
- udział w konkursie „Łaziska Górne – moja mała ojczyzna” – wszystkie lata 2013, 2014, 2015
- udział w konkursie – Świętojański Turniej Wiedzy o Łaziskach – w roku 2015
- udział w Regionalnym Festiwalu Piosenki Śląskiej „Orzeszek” – w każdym roku 2013, 2014, 2015
- udział w Regionalnym Przeglądzie Pieśni „Śląskie Śpiewanie im. prof. Adolfa Dygacza”- w każdym roku 2013, 2014, 2015
- udział w Regionalnym Konkursie Gwary „Godomy po naszymu” – w każdym roku 2013, 2014, 2015

SZKOŁA PODSTAWOWA NR 6

- 2013, 2014, 2015 – Tydzień Regionalny – Miejski Konkurs Wiedzy o Regionie „Łaziska Górne – moja mała ojczyzna”, apel, konkurs plastyczny, Szkolny Konkurs gwary, prezentacja strojów, potraw, zwyczajów, obchody Dnia Górnika, Szkolny konkurs wiedzy o Śląsku, Miejski konkurs wiedzy o Łaziskach i legendach zorganizowanych przez Towarzystwo Przyjaciół Łazisk.
- Udział uczniów w powiatowym konkursie „Na Śląsku mieszkamy, po Śląsku godomy”, konkurs gwarowy „Godomy po naszymu”.

ZESPÓŁ SZKÓŁ IM. PIASTÓW ŚLĄSKICH

- szkolny konkurs gwary śląskiej w SP (226 uczniów);
- Regionalny Konkurs Gwary Śląskiej, Powiatowy Konkurs Gwary Śląskiej;
- zajęcia w Regionalnej Izbie w Żorach na temat: Tradycje bożonarodzeniowe Śląska (2013-19 uczniów).

GIMNAZJUM NR 1

- udział w Regionalnym Konkursie Gwary Śląskiej „Godomy po naszymu”

8. Programowanie rozwoju opieki nad zabytkami

Na podstawie poradnika²⁸ jak przygotować GPONZ, przyjęto założenie, iż w celu przygotowania programu niezbędne jest dopasowanie modelu programowania średniookresowego do warunków lokalnych. Technicznie odbywa się to poprzez zastosowanie uspołecznionej metody przygotowania oraz wdrożenia projektów.

Przy czym w rozumieniu tegoż programu partycypacja oznacza wzajemną komunikację pomiędzy różnymi grupami społecznymi, w trakcie której wszyscy uczestnicy procesu mają możliwość wpływać na podejmowane decyzje (poprzez udział w panelach dyskusyjnych, w społecznej radzie programu, w grupach monitorujących) i biorą następnie czynny udział w ich realizacji.

Ważnym aspektem w procesie komunikowania się jest dwustronność przepływu informacji. Władze gminy nie tylko przekazują informacje na temat podejmowanych w programie decyzji, ale również dają możliwość oceny tych decyzji oraz składania sugestii dotyczących kolejnych aktualizacji. Ów czynny udział w programie będzie polegał więc na umożliwieniu mieszkańcom/organizacjom/właścicielom nieruchomości uczestniczenie w wyborze obszarów priorytetowych oraz realizacji zadań. Ich identyfikacja jest możliwa poprzez organizowanie „okrągłego stołu” lub zbieranie opinii on-line na stworzonej ku temu platformie internetowej.

8.1. Priorytety programu opieki

Dla dalszych prac przyjęto założenie, iż znaczenie takiego programu polega na połączeniu różnych płaszczyzn oddziaływania, w ramach 3 zaproponowanych priorytetów i przypisanych im celów wraz z oczekiwanymi rezultatami, a mianowicie:

- techniczno-przestrzennego;
- społecznego;
- ekonomicznego.

Najistotniejszy wpływ na kształt programu mają cele, o których mowa w ustawie, przypisane poszczególnym priorytetom, jak w tabeli poniżej.

Tabela 10. Priorytety i cele GPONZ

Priorytety	Cele	Rezultaty
1. Przestrzenno-techniczny	1. włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;	- liczba uczestników projektów utrzymania i wypromowania tożsamości lokalnej -uregulowanie stanu formalno-prawnego obiektów i obszarów zabytkowych.
	2. uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;	- % zwiększenia wartości terenu poprzez utrzymanie wysokiej jakości krajobrazu i środowiska - Liczba konferencji, sesji informacyjnych
	3. zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;	-Liczba projektów włączających mieszkańców oraz pobudzających ich aktywizację -liczba obiektów wyremontowanych

²⁸ Gminny program opieki nad zabytkami Poradnik metodyczny NID.

Priorytety	Cele	Rezultaty
		-liczba obiektów zabezpieczonych
2. Społeczny	4. wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;	-Liczba projektów ekspozycyjnych -liczba wejść na strony internetowe zabytkowych obiektów -liczba uczestników kampanii przeprowadzonych -liczba uczestników odwiedzających obiekty
	5. podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;	- liczba wydanych materiałów informacyjnych, przeprowadzonych audycji, -liczba opracowanych wytycznych dla obiektów i ich otoczenia; - % dotacji z budżetu gminy na zabytki -wypracowanie zachęcających mechanizmów prawno-finansowych -liczba uczestników procesu partycypacji społecznej - liczba osób uczestniczących w zajęciach edukacyjnych -liczba m ² ścieżki edukacyjnej lub przyrodniczo-edukacyjnej
3. Ekonomiczny	6. określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;	- liczba czynnie włączonych w program opieki nad zabytkami właścicieli nieruchomości, mieszkańców i przedsiębiorców, -liczba projektów zrealizowanych przez partnerów społeczno-gospodarczych - wzrost dotacji dla sektora finansów niepublicznych na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru.
	7. podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.	-liczba projektów -liczba nowych miejsc pracy -liczba inkubatorów aktywności kulturalnej -liczba nowych usług na zabytkowych obszarach -liczba nowych usług w ochronie obiektów

Źródło: opracowanie własne

Uspołecznienie procesu planowania i realizacji celów, wymaga stworzenia warunków sprzyjających inwestycjom prywatnym, pomocy właścicielom nieruchomości w ulepszaniu stanu zasobów zabytkowych, stworzenie nowych miejsc pracy, etc., pobudzania inicjatyw mieszkańców, tak by sami dążyli do poprawy swoich warunków życia wykorzystując potencjał dziedzictwa kulturowego. Zaplanowane rezultaty nie stanowią zbioru zamkniętego i mogą być modyfikowane w trakcie aktualizacji GPOnZ.

8.2. Kierunki działań programu opieki

Artykuł 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami definiuje zakres opieki w sposób następujący:

Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;

- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Dla określenia zadań na kolejne 4 lata, przyjęto założenie, że będą one przyporządkowane kierunkom, tożsamym ze wskazanym w ustawie zakresem 5 elementów opieki nad zabytkami. W przyszłości koordynator GPONZ zainicjuje możliwość jak najszerszego włączenia partnerów społeczno-ekonomicznych i mieszkańców w realizację zadań z zakresu opieki nad zabytkami, aż po budowanie partnerstw lokalnych.

Tabela 11. Kierunki działań GPONZ

Kierunek działań	Proponowane zadania realizacyjne
1. Zapewnienie warunków naukowego badania i dokumentowania zabytku;	-współpraca z ośrodkami akademickimi i naukowymi
2. Zapewnienie warunków prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;	-pozyskiwanie wszelkich dostępnych źródeł finansowania opieki nad zabytkami, -rekomendacje do Studium wykonalności dla wybranych obiektów - Przyznanie dotacji dla sektora finansów niepublicznych na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru.
3. Zapewnienie warunków zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;	-pozyskiwanie wszelkich dostępnych źródeł finansowania opieki nad zabytkami, -Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami -Powołanie społecznego zespołu do monitorowania programu
4. Zapewnienie warunków korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;	- tworzenie Parków Kulturowych – w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej -pozyskanie poparcia społecznego dla działań związanych z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami, -przygotowanie właścicieli i dysponentów obiektów zabytkowych do wykorzystania w opiece nad zabytkami funduszy strukturalnych Unii Europejskiej - przygotowanie przez studentów architektury, konserwacji zabytków w ramach zajęć – mapy + wizualizacji zabytku, wybranych obszarów Archeologicznego Zdjęcia Polski - zorganizowanie punktów doradztwa przez urząd w dostępie i pozyskiwaniu instrumentów finansowych na remonty i modernizacje obiektów: ze środków publicznych (lokalnych, regionalnych, krajowych i europejskich) i prywatnych -zorganizowanie dni pomocy merytorycznej -wytyczenie tras gminnych eksponujących lokalne wartości - opracowanie wzorników gminy i konserwatorskich zasad dla realizacji twardych projektów (obiekty mieszkalne, przemysłowe, mała architektura itd.) - adaptacje niezagospodarowanych pomieszczeń na cele społeczne, kulturalne, aktywizacji

Kierunek działań	Proponowane zadania realizacyjne
	- Iluminacja obiektów i elementów krajobrazu o wysokiej wartości estetycznej
5. Zapewnienie warunków popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.	- poszerzenie wiedzy mieszkańców, organizacji społecznych i środowiska gospodarczego na temat zasad opieki nad zabytkami - prowadzenie marketingu terytorialnego z uwzględnieniem istniejących na terenie gminy zasobów zabytków oraz z wykorzystaniem stwarzanych przez nie możliwości, - wykorzystanie potencjału lokalnej prasy i mediów społecznościowych - tworzenie atrakcyjnych materiałów informacyjnych i promocyjnych w wersji papierowej i on-line dotyczących atrakcji turystycznych, zabytkowych obiektów i atutów gminy - organizowanie spacerów edukacyjnych, konkursów wiedzy, gier miejskich.

Źródło: opracowanie własne

Zasadniczym podmiotem programu jest społeczność gminy, zatem działania ożywiające zabytki powinny wypływać z inicjatyw lokalnych. Gmina od kilku lat współpracuje w tym zakresie z Polskim Towarzystwem Przyjaciół Muzeum Energetyki oraz Towarzystwem Przyjaciół Łazisk.

Rolą sektora publicznego jest wspieranie tych inicjatyw za pomocą różnych instrumentów, omówionych w kolejnym rozdziale.

9. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami

Podmiotem formułującym gminny program opieki nad zabytkami jest samorząd gminny. Realizacja programu odbywać się będzie poprzez zespół działań władz miasta na rzecz osiągnięcia celów w nim przyjętych. Samorząd ma oddziaływać na różne podmioty mające do czynienia z obiektami i przestrzeniami zabytkowymi, tak by wywołać ich pożądane zachowania prowadzące do realizacji zamierzonych celów. Głównym odbiorcą programu jest społeczność miasta, która bezpośrednio odczuje efekty jego wdrażania.

Dostępne instrumentarium, jakie można wykorzystać do realizacji niniejszego programu, wynika z obowiązującego prawa i przepisów w nim określonych oraz opartych na nich działaniach umocowanych w realiach finansów publicznych i instrumentów prawno-ekonomicznych. Stąd można wyróżnić pięć rodzajów instrumentów, jakie należy wykorzystywać przy realizacji niniejszego programu:

- **instrumenty prawne** (wynikające z przepisów prawnych dokumenty wydawane przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, programy określające politykę państwa i województwa w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, włączanie problematyki związanej z opieką nad zabytkami do planistycznych opracowań związanych z zagospodarowaniem przestrzennym gminy, tworzenie opracowań planistycznych odpowiednio dla potrzeb ochrony zabytków oraz sporządzanie analiz i oceny skutków wpływu planowanych działań inwestycyjnych na środowisko kulturowe gminy);
- **instrumenty koordynacji** (strategia rozwoju, program rozwoju infrastruktury, program ochrony środowiska, program prac konserwatorskich, studia i analizy, koncepcje, lokalny program rewitalizacji, prowadzenie instytucji, w tym tworzenie podmiotów prawnych, współpraca z ośrodkami akademickimi i naukowymi);
- **instrumenty finansowe** (dotacje, subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe, zbiórki społeczne, programy operacyjne uwzględniające finansowanie z funduszy Unii Europejskiej, środki fundacji, programy wspierania inicjatyw lokalnych banków lub prywatnych firm);
- **instrumenty społeczne** (edukacja kulturowa, informacja, współdziałanie z organizacjami społecznymi, wolontariat);
- **instrumenty kontrolne** (aktualizacja danych o stanie zabytków na terenie gminy, stanu zagospodarowania przestrzennego gminy, monitoring środowiska kulturowego, ciągła weryfikacja zasobów gminnej ewidencji zabytków, społeczni opiekunowie zabytków itp.).

Uruchomienie podanych instrumentów wymaga od władz i społeczności lokalnej inicjatywy i konkretnych działań, które są prowadzone w wielu sferach działalności, w tym:

- wykorzystanie istniejących przepisów prawnych związanych z polityką ochrony zabytków w celu przygotowania efektywnej polityki ochrony środowiska kulturowego w mieście;
- wykorzystywanie programów dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami dla realizacji gminnego programu (programy na poziomie powiatu, województwa oraz kraju);
- koordynowanie działań prowadzonych w stosunku do środowiska kulturowego na terenie gminy;
- prowadzenie ciągłego monitoringu zmian w zakresie środowiska kulturowego;

- efektywne zarządzanie programem;
- współpraca z organizacjami pozarządowymi zajmującymi się ochroną zabytków i opieką nad zabytkami.

10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami

Odpowiedzialnym za realizację niniejszego programu jest powołany do jego przygotowania koordynator, wskazany do prowadzenia znaczącej większości zawartych w nim zadań oraz monitorowania jego wydatków i efektów. Zadania będą finansowane z różnych źródeł.

Źródła finansowania działań określonych w programie to:

- budżet gminy (środki własne lub dofinansowanie);
- środki prywatne;
- środki instytucji;
- środki Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków;
- środki Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- środki Ministerstwa Kultury;
- środki Funduszu Kościelnego;
- fundusze Unii Europejskiej;
- ulgi podatkowe.

Szczegółowe informacje na temat komplementarnych funkcjonujących programów operacyjnych, działających w obszarze dziedzictwa kulturowego, ochrony i opieki nad zabytkami znajdują się na stronach internetowych Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego²⁹ oraz Ministerstwa Rozwoju³⁰.

Obowiązek utrzymania obiektów zabytkowych spoczywa na właścicielach obiektów. Na dofinansowanie projektów związanych z pracami przy zabytkach oraz projektów pośrednio związanych z ochroną dziedzictwa (promocja, informacja, edukacja) przeznaczają się:

- środki finansowe z budżetu państwa przyznawane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w programach ministerialnych, w tym dotacje na badania archeologiczne, jeżeli ich przeprowadzenie jest niezbędne w celu ochrony zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków, objętego ochroną konserwatorską na podstawie ustaleń planu zagospodarowania przestrzennego lub znajdującego się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- środki finansowe z Funduszy Europejskich, dystrybuowane na poziomie krajowym;
- środki finansowe w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych, dystrybuowane na poziomie województw;
- środki przyznawane przez marszałków województw;
- środki finansowe z europejskich programów specjalnych np. Norweski Mechanizm Finansowy;
- środki finansowe z budżetu samorządów.
- fundusze dla organizacji pozarządowych.

W oparciu o przepisy ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (art. 77) realizowane są zadania oparte o zasady współfinansowania ze środków publicznych. Dysponentami powyższych środków są:

²⁹ www.mkidn.gov.pl.

³⁰ <https://www.mr.gov.pl/>.

- Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego;
- Wojewódzcy Konserwatorzy Zabytków;
- organ stanowiący gminy.

Ochrona dziedzictwa kulturowego realizowana jest również z innych funduszy państwowych:

- Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (np. zabytkowe założenia parkowe);
- Funduszu Kościelnego (nie obejmują wyposażenia wnętrz).

Podstawowym warunkiem udzielania dofinansowania jest wpis do rejestru zabytków obiektu, na który czynione są starania o dotacje (do rejestru „A” – zabytki nieruchome, do rejestru „B” – tzw. zabytki ruchome, do rejestru „C” – zabytki archeologiczne).

O dotację może się ubiegać właściciel lub posiadacz zabytku albo jednostka posiadająca zabytek w trwałym zarządzie.

Znaczący udział w finansowaniu opieki nad zabytkami, jak wspomniano wyżej, mają Fundusze Europejskie. Obecna zatwierdzona przez Parlament Europejski perspektywa finansowa na lata 2014-2020, przewiduje przyznanie Polsce 82,5 mld euro na realizację polityki spójności.

W latach 2014-2020 w ramach funduszy strukturalnych działają następujące programy rozwojowe:

- Infrastruktura i Środowisko (realizacja programu wynosi ponad 28 miliardów euro i dotyczy głównie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym);
- Inteligentny Rozwój;
- Wiedza, Edukacja i Rozwój;
- Polska Cyfrowa;
- Polska Wschodnia;
- Europejska Współpraca Terytorialna i Europejski Instrument Sąsiedztwa;
- Pomoc Techniczna;
- Regionalne Programy Operacyjne.

Na Regionalne Programy Operacyjne – w latach 2014-2020 przeznaczono 31,28 mld euro tj. 40% funduszy polityki spójności. Województwo śląskie jest największym beneficjentem funduszy i alokacja tych środków wyniesie 3 476 937 134 euro.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 przewiduje realizację zadań w ramach **Ochrony środowiska i efektywnego wykorzystania zasobów**. W ramach tego działania wspierane będą zadania polegające na przeprowadzeniu prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych przy zabytkach i ich otoczeniu wraz z promocją obiektu. Wsparciem objęte będą również inwestycje polegające na zabezpieczeniu obiektów dziedzictwa kulturowego na wypadek zagrożenia. Na finansowanie zadań w obszarze tego działania planuje się przeznaczyć 60 381 250 euro.

Realizacja zadań w ramach priorytetu **Wzrost konkurencyjności mikro, małych i średnich przedsiębiorstw**, na finansowanie którego przeznaczono 207 988 898 euro może dotyczyć przedsięwzięć turystycznych, wykorzystujących potencjał turystyczny i kulturowy oraz walory krajobrazowo-przyrodnicze regionu.

W ramach regionalnych programów operacyjnych jednym z instrumentów jest Inicjatywa **JESSICA**. Jest to europejskie wsparcie na rzecz trwałych inwestycji w obszarach miejskich w zakresie:

- przebudowy starych lub nieużywanych budynków przemysłowych;
- rewitalizacji terenów powojkowych i poprzemysłowych;
- rewitalizacji miast.

Źródłem finansowania opieki nad zabytkami mogą być też środki pozyskane od firm (np. banków jak BZ WBK, fundacji np. Kronenberga), czy stowarzyszeń lub osób prywatnych funkcjonujących na danym terenie, które są przykładem lokalnego patriotyzmu i przywiązania do swojej „małej ojczyzny”.

11. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków

Koordinator programu, wspierany zespołem wyznaczonych pracowników, jest kluczową osobą do przygotowania/aktualizacji GPOnZ i prowadzenia ewidencji zabytków. Zakres obowiązków koordynatora gminnego programu musi być zgodny z celami opieki nad zabytkami określonymi w ustawie.

Główne zadania można określić następująco:

- udział w spotkaniach zespołu roboczego programu gminnego (poszerzonego o przedstawicieli administracji ds. budżetu, spraw społecznych, kultury, itd.) w zakresie prowadzenia ewidencji zabytków i metod finansowania przedsięwzięć;
- koordynacja aktualizacji GPOnZ w gminie;
- konsultacja aktualizacji GPOnZ z instytucjami w regionie;
- monitorowanie GPOnZ (raz na 2 lata przygotowanie sprawozdania);
- monitorowanie źródeł finansowania;
- prowadzenie kontaktów z organizacjami pozarządowymi, oraz właścicielami i użytkownikami zabytkowych nieruchomości;
- prowadzenie gminnej ewidencji zabytków.

Realizacja programu będzie się odbywać we współpracy koordynatora z odpowiednimi wydziałami merytorycznymi urzędu, instytucjami pozarządowymi oraz właścicielami, administratorami i użytkownikami obiektów zabytkowych położonych na terenie gminy. Ponadto program przewiduje współpracę z instytucjami szczebla wojewódzkiego, w szczególności z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków.

Ustawa nakłada obowiązek sporządzania sprawozdań z realizacji programu co 2 lata, na podstawie zaproponowanych wskaźników. Sprawozdanie przedkładane Radzie Gminy powinno zawierać informację o ewentualnych zmianach w gminnej ewidencji zabytków, informacje o działaniach podejmowanych na rzecz opieki nad zabytkami, poniesionych i planowanych nakładach finansowych oraz o postulatach mieszkańców i właścicieli zabytków dotyczących ich ochrony.

Proces monitorowania będzie podlegał na obserwacji zmian, jakie zachodzą w wyniku realizacji celów poprzez realizację projektów, na analizie zebranych danych i opracowaniu raportów.

Koordinator programu gminnego pracujący nad przygotowaniem GPOnZ zainicjuje w przyszłości możliwość jak najszerszego włączenia partnerów społeczno-ekonomicznych w realizację zadań z zakresu opieki nad zabytkami, poprzez budowanie partnerstw lokalnych. W tym celu musi być dokonane rozeznanie możliwości/postaw mieszkańców, organizacji społecznych, środowiska biznesu i możliwości ich udziału w realizacji przedsięwzięć.

Ważne będą stosowane w Polsce formy docierania do mieszkańców jak: spacer edukacyjny, gry edukacyjne w przestrzeni, konkursy, Dni Zabytku, Święta Ulicy, które są niezwykle skuteczne w budzeniu emocjonalnego zaangażowania w sprawy zamieszkiwanej gminy. Tu właśnie jest rola urzędu, jako instytucji wiodącej w realizacji GPOnZ, wspierającej organizacje pozarządowe i lokalnych przedsiębiorców w osiąganiu pożądanego efektu na rzecz opieki nad zabytkami.

Oczywistym efektem partycypacji mieszkańców jest „efekt dźwigni”, polegający na pobudzeniu inwestycji prywatnych/aktywności społecznych, dzięki stosunkowo niedużym

inwestycjom/wsparciu z budżetu gminy. Ważne aby udało się włączyć mieszkańców, organizacje pozarządowe do odnawiania i upiększania zabytków, upowszechniania wiedzy o lokalnych wartościach, które to zadanie nie ma szansy na realizację tylko z gminnych środków. Odpowiedzialność za wykonawstwo, jak i nadzór podzielona zostanie pomiędzy urząd i członków wspólnoty terytorialnej. Efektem programu ma być również ogromna dbałość mieszkańców o zabytki na obszarze gminy. Mieszkańcy zaangażowani w GPONZ będą bardzo dumni ze swoich działań.

Niezbędne dla prawidłowej realizacji polityki ochrony zabytków jest umożliwienie wystąpienia o dotacje na działania na obiektach i terenach zabytkowych, poprzez lokalne regulacje prawne. Gmina taki Regulamin udzielania dotacji, uchwaliła w 14.02.2011 r.

Tabela 12. Nakłady poniesione ze środków własnych w latach 2011-2015 oraz planowane w latach 2016-2020 na obiekty zabytkowe w Łaziskach

Rok	Kwota	Zadanie
2013	110 000,00 zł	BUDYNEK KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO POD WEZWANIEM MATKI BOSKIEJ KRÓLOWEJ RÓŻAŃCA ŚWIĘTEGO - Zakres prac obejmował: skucie tynków wieży, skucie cokołu, oczyszczenie elewacji, naprawa pęknięć murów, konserwacja elementów kamiennych, gruntowanie elewacji, otynkowanie z odtworzeniem istniejącego wzoru, malowanie farbą silikonową, wymiana elementów metalowych elewacji wieży, wymiana pokrycia wieży, wymiana żaluzji osłaniających dzwony, zainstalowanie nowych zegarów, dokończenie pokrycia dachu nawy głównej w części przylegającej bezpośrednio do wieży
2014	100 000,00 zł	BUDYNEK KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO POD WEZWANIEM MATKI BOSKIEJ KRÓLOWEJ RÓŻAŃCA ŚWIĘTEGO - Zakres prac obejmuje skucie tynków południowej nawy głównej i bocznej oraz zachodniej ściany prawego transeptu, skucie cokołu, oczyszczenie elewacji, naprawa pęknięć murów, konserwacja elementów kamiennych, gruntowanie elewacji i jej otynkowanie, malowanie farbą silikonową, wymiana elementów metalowych elewacji, wymiana pokrycia dachu południowej nawy bocznej wraz z rynnami, konserwacja prawych drzwi wejściowych fasady głównej. BUDYNEK KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO POD WEZWANIEM ŚCIĘCIA ŚWIĘTEGO JANA CHRZCICIELA - Zakres prac obejmuje wymianę okien witrażowych małych oraz kapitalny remont organów
2015	100 000,00 zł	BUDYNEK KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO POD WEZWANIEM MATKI BOSKIEJ KRÓLOWEJ RÓŻAŃCA ŚWIĘTEGO - skucie tynków ścian prezbiterium oraz wschodniej ściany nawy głównej i transeptu, skucie cokołu, oczyszczenie elewacji, naprawa pęknięć murów, konserwacja elementów kamiennych, gruntowanie elewacji i jej otynkowanie, malowanie farbą silikonową, wymiana elementów metalowych elewacji, konserwacja drzwi zakrystii (wraz z zainstalowaniem szklanego zadaszenia ochronnego) oraz drzwi do pomieszczenia pod zakrystią, wymiana posadzki i konserwacja kutej poręczy na schodach wejściowych i podeście zakrystii. BUDYNEK KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO POD WEZWANIEM ŚCIĘCIA ŚWIĘTEGO JANA CHRZCICIELA remont komina i zamontowanie w jego wnętrzu ocieplonego wkładu z blachy kwasoodpornej ze względu na wymogi p.poż., ułożenie części puzzli w miejsce zniszczonego asfaltu na placu kościelnym
Planowane 2016-2020	100 000,00 zł	BUDYNEK KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO POD WEZWANIEM MATKI BOSKIEJ KRÓLOWEJ RÓŻAŃCA ŚWIĘTEGO – Zakres prac będzie obejmował: skucie tynków północnej ściany nawy głównej i bocznej oraz zachodniej ściany lewego transeptu, skucie cokołu, czyszczenie elewacji, naprawa pęknięć murów, konserwacja elementów kamiennych, gruntowanie elewacji, wymiana pokrycia dachu północnej nawy bocznej wraz z rynnami, konserwacja prawych drzwi wejściowych fasady głównej oraz bocznych drzwi wejściowych, wykonanie nowego podestu, usunięcie gablotek ogłoszeniowych ze

Rok	Kwota	Zadanie
Planowane 2017-2020	-	ściany kościoła i wykonanie nowych, wolnostojących.

Źródła: dane Urzędu Miejskiego w Łaziskach Górnych

Podsumowując, niezależnie od dostępnych środków finansowych, w osiągnięciu przyjętych dla GPOnZ celów szczególną uwagę należy zwrócić na prawie bezkosztowe działania:

- opiekę nad niematerialnymi wartościami (poprzez harcerzy, lub grupy młodzieży szkolnej) docierać do starszych mieszkańców, pamiętających ginące z pamięci wydarzenia i z życia zawody, rejestrować na nośnikach audio lub w innych formach przekazy ustne związane z historią miejsca, historią osób/rodzin zamieszkujących poszczególne zabytkowe posesje;
- opiekę nad starymi nazwami; nad pamięcią o obywatelach „małej ojczyzny” – lekarzach, nauczycielach;
- tworzenie wirtualnych muzeów – (nie zawsze potrzeba fizycznej przestrzeni), wirtualne zbiory pamiątek rodzinnych, zdjęć, dokumentować zwykłe wydarzenia niezwykłych ludzi – mieszkańców Łazisk Górnych, czerpiąc z rodzinnych archiwów i przebogatej historii poszczególnych miejscowości wchodzących dziś w skład gminy;
- opiekę nad krajobrazem i jego elementami – poprzez stworzenie wzorników architektonicznych/urbanistycznych inspirujących do nieuchronnych przekształceń, także kształtowania nowej zabudowy na terenach chronionych; opartych o szczególne cechy zabudowy, stosowane materiały i formy;
- uwrażliwianie młodzieży na historię miejsc/obiektów poprzez atrakcyjne formy jak gry terenowe, spacer edukacyjny;
- korzystanie z mediów społecznościowych – propagując udział w tropieniu przeszłości;
- angażowanie wolontariuszy w cykliczne sprzątanie miejsc publicznych, oraz opiekę nad zapomnianymi miejscami (cmentarzami), kapliczkami itd.

12. Spis tabel

Tabela 1. Zestawienie znanych stanowisk archeologicznych	24
Tabela 2. Obiekty wpisane do rejestru zabytków z gminy Łaziska Górne	25
Tabela 3. Gminna Ewidencja Zabytków wg miejscowości	26
Tabela 4. Ocena stanu zachowania zabytków	32
Tabela 5. Analiza SWOT dla powiatu z uwzględnieniem roli Łazisk Górnych	36
Tabela 6. Analiza SWOT potencjału promocyjnego gminy Łaziska Górne	37
Tabela 7. Oceny aktualnego poziomu ochrony zabytków i opieki nad nimi w Gminie.....	40
Tabela 8. Dzielnice, gdzie znajdują się zabytki, które wymagają lepszej ochrony i opieki w przyszłości (pytanie wielokrotnego wyboru)	40
Tabela 9. Zabytki, które wymagają lepszej ochrony i opieki w przyszłości (pytanie wielokrotnego wyboru)	40
Tabela 10. Priorytety i cele GPOnZ	43
Tabela 11. Kierunki działań GPOnZ	45
Tabela 12. Nakłady poniesione ze środków własnych w latach 2011-2015 oraz planowane w latach 2016-2020 na obiekty zabytkowe w Łaziskach	53

Załącznik nr 1 Projekt pisma do WKZ

Śląski Wojewódzki Konserwator

Zabytków w Katowicach

ul. Francuska 12,

40-015 Katowice

tel. (32)253 77 98, fax. (32) 256 48 58

www.wkz.katowice.pl

Działając na podstawie art. 87 ust 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz.U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zmianami) zwracam się z prośbą o zaopiniowanie „Gminnego programu opieki nad zabytkami na terenie Miasta Łaziska Górne na lata 2016-2020”.

Załącznik: projekt GPOnZ

Załącznik nr 2 Projekt uchwały przyjmującej GPOnZ

**UCHWAŁA NR ....
RADY MIEJSKIEJ
Łaziska Górne**

dnia .....2016 r.

w sprawie przyjęcia „Gminnego programu opieki nad zabytkami na terenie Miasta Łaziska Górne na lata 2016-2020”

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 9) i art. ust. 2 pkt 15) ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tj. Dz.U. 2013 r. poz. 594 z późniejszymi zmianami) i art. 87 ust. 3 i ust. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tj. Dz.U. z 2014 r. poz. 1446)

Rada Miejska Łaziska Górne uchwala

§ 1. Przyjąć do realizacji „Gminny program opieki nad zabytkami na terenie Miasta Łaziska Górne na lata 2016-2020.”

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Łaziska Górne.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Śląskiego.